

T. B. M. M.

ZABIT CERİDESİ

üçüncü inikat

11 . XI . 1942 Çarşamba

Münderecat

	Sayıfa		Sayıfa
1. — Sabık zabıt hulâsası	14	miş olduğuna dair Riyaseti Cumhur tezke-	
2. — Havale edilen evrak	14	resi	26
3. — Beyanat	14	5. — Cemiyetler kanununun 38 nci	
1. — Başvekil Şükrü Saracoğlu'nun mem-		maddesine iki fıkra ilâvesine dair olan ka-	
leketin iktisadi işleri ve alınacak tedbirler	14:25	nun lâyihasının geri verilmesi hakkında	
hakkında beyanatı		Başvekâlet tezkeresi	26
4. — Riyaset Divanının Heyeti Umumi-	25	5. — Müzakere edilen maddeler	26
yeye maruzatı		1. — Büyük Millet Meclisi ve müstemi-	
1. — Erzurum mebusu ve Dahiliye ve-		lâtı ile Millî saraylar ve köşklerdeki eşya	
kili Dr. Ahmed Fikri Tuzer'in vefat etmiş	25	hakkında Meclis hesaplarının tetkiki encü-	
olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi		meni mazbatası (5/53)	26
2. — Malatya mebusu Dr. Hilmi Oy-		2. — Büyük Millet Meclisi 1942 yılı şub-	
tâğ'ın vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet	25:26	bat ve mart ayları hesabı hakkında Meclis	
tezkeresi		Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası	26
3. — Gümüştane mebusu Durak Sakar-		(5/51)	
ya'nın vefat etmiş olduğuna dair Başvekâ-	26	3. — Büyük Millet Meclisi 1942 yılı ni-	
let tezkeresi		san ve mayıs ayları hesabı hakkında Mu-	
4. — Dahiliye vekili iken vefat eden Er-		rakıplık raporu (5/52)	26
zurum mebusu Dr. Fikri Tuzer'in yerine		4. — Varlık vergisi hakkında kanun	
Kütahya mebusu Recep Peker'in tâyin edil-		lâyihası (1/877)	25,26:32,32,33:36

1. — SABIK ZABIT HULÂSASI

Birinci celse
Encümenler seçimi için reyler toplandıktan
sonra tasnif neticesine kadar celse tatil olundu.
İkinci celse
Encümenler seçimi neticesi tebliğ edildi ve

çarşamba günü saat 10 da toplanılmak üzere ini-
kada nihayet verildi.

Reis vekili	Kâtip	Kâtip
Aydın	Konya	İsparta
Dr. Mazhar Germen	Vehbi Bilgin	Kemal Turan

2. — HAVALE EDİLEN EVRAK

Lâyhalar

1. — Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 sayılı kanuna tabi müessese ve teşekküllerden aylık alanlara parasız giyim eşyası verilmesi hakkında kanun lâyihası (1/876) (Adliye, Maliye ve Bütçe encümenlerine);
2. — Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası (1/877) (İktisat, Adliye, Maliye, Bütçe encümenlerine).
3. — Yerli nebati mahsulleri ve prinayı tâsir

ve tasfiye etmek suretiyle yağ istihsal eden sınaî müesseselerden muamele vergisinin aynen alınması hakkında 3843 ve 4040, 4290 sayılı kanunlara ek kanun lâyihası (1/878) (İktisat, Maliye, ve Bütçe encümenlerine).

Mazbatalar

1. — Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/877) (Ruznameye).

BİRİNCİ CELSE

Açılma saati : 10

REİS — Şemşettin Günaltay

KÂTİPLER : Kemal Turan (İsparta), Necmeddin Sahir Sıran (Bingöl)

REİS — Celse açılmıştır.

3. — BEYANAT

1. — *Başvekil Şükrü Saracoğlu'nun, memleketin iktisadi işleri ve alınacak tedbirler hakkında beyanati*

REİS — Meclise sevk edilen kanun lâyihasları hakkında Başvekil izahat verecektir.

Sözü Başvekile veriyorum.

BAŞVEKİL ŞÜKRÜ SARACOĞLU (İzmir) —
Arkadaşlar;

Müsaadenizle hemen işe giriyorum.

Sizler Ankara'dan ayrılırken, her tarafta ve her malda bir kıpırtı başladı. Fiyat kıpırtısı.

Bu kıpırtı, dar bir zaman içinde, yürüyüşe inkılâp etti ve bu yürüyüş çok süratle bir koşuya ve bir koşuşmaya tahavvül etti ve böylece fiyatlar aldı, yürüdü. Öylesine yürüdü ki, her sabah yatağından kalkan her vatandaş, eşi ile, dostu ile konuşarak ve gazetelerde okuyarak, yeni fiyat artışları ile karşı karşıya kalıyor ve kendi kendisine soruyordu :

— Nereye gidiyoruz ?

Diğer bir kısım halkta, Hükümet hiçbir

şey yapmadığını ve seyirci kaldığını görerek soruyor :

— Hükümet nerede ?

Nihayet bazıları da, Hükümeti şu veya bu iktisat mezhebine malederek, hâdiseleri kendi akıllarıyla izaha çalışıyordu.

Her şeyden evvel, bu son mütalâaya cevap vereceğim.

Biz, ne adam Smit'in talebesi, ne de Karl Marks'ın çırağıyız. Biz sadece, içtimai dini, halkçılık ve iktisadi mezhebi Devletçilik olan, siyasi bir fırkanın çocuklarıyız. (Alkışlar, bravo sesleri).

Bizi ve işlerimizi yakından takip edenler, bizim fırka programına ne kadar bağlı olduğumuzu anlamakta zorluk çekmezler. Esasen, işe başlar-ken, memleketimizin en büyük mahsulü olan, hububat ve pirinç hakkındaki kararlarımızla pamuğa fiyat tesbit eden ve yüne ve yapağıya el koyan kararlarımız, bizim hangi yolun yolcusu olduğumuzu kâfi derecede göstermişti.

Fiyatların baş döndürücü bir süratle artması üzerine, sorulan, Hükümet nerede? sualine karşı

da, Hükümetin her an iş başında olduğunu, şimdi vereceğim izahat ve almakta olduğumuz kararlar gösterecektir.

Arkadaşlar;

Bugün memleketimiz, muharip devletlerle tamamen gevrimiş bir haldedir. İşlerimizde ve kararlarımızda, bu hakikatı gözden kaçırmırsak, vereceğimiz hükümlerde ve alacağımız tedbirlerde büyük hatalara düşeriz. Bilmeliyiz ki, bugün dördüncü yaşını yaşayan harb, yaşlandıkça fenalıklarını ölümsüz artıran muzır bir mahluktur.

Bugün için harb dışı olan her memleket, başlıca üç harb tehlikesi karşındadır. Bunun birincisinde, harbin memlekete katiiyen girmeyeceğine inanılır ve ona göre hazırlıksız bir halde bulunulur. İkincisi, memleket çocukları arasındaki kuvveti teşkil eden birlik gözülür ve bu yoldan haricinin istihası kabarmır. Üçüncüsü de, harb de, diğer varlıklar gibi, genç iken daha akıllı ve hesaplı hareket ettiği halde, yaşlandıkça akılsız ve hesapsız işler yaparak böylece civarında bulunan harb dışı devlet için daha tehlikeli olur.

Bugün harbin bulunduğu memleketlerde, mütemadiyen artan fenalıkların bir kısmı da, hudutlarımızı geçerek memleketimize yeni yeni sıkıntıları getiriyor. Harb uzadıkça, darlıklarımızın, sıkıntılarımızın çoğalacağını tabii görmek, ona göre daima hazırlıklı bulunmak, tedbirler almak lâzımdır.

Bugün, memleketimizin katlanmağa mecbur olduğu mahrumiyetler, başka memleketlerinkine nazaran yok denecek kadar azdır. Gün geçtikçe, yeni yeni tehditlerle karşılaşmak mecburiyeti bulunduğunu, daima gözönünde bulundurmamak ve bunlara katlanmak için hazırlanmak, her vatanperverin borcudur.

Arkadaşlar;

Harbin ilk yılını, az çok rahat geçirdik, çünkü, memleketimiz ambarlarımızda ithalât ve ihracat malları mevcut olduğu için, herhangi darlık ve mahrumiyet, kendini hissettirecek bir dereceye varmadı. Bu yılın en büyük darbesi, Türk bütçesinin üzerinde göründü. Çünkü, sulhumuzu korumak ve kurtarmak için, koskoca bir Türk ordusunu derhal silâh altına almağa ve silâh altında tutmağa mecbur olduk.

Harbin ikinci ve bilhassa üçüncü yılında, yer yer darlıklar hissölundu. Çünkü, harb dolayısıyla mal ithali çok zorlaştığı gibi, memleket çoklarımızın silâh altında tutulması, bir taraftan istihlâki çoğaltırken, diğer taraftan istihsalı azaltmağa başladı. İşte, başlıca bu sebeplerden artmağa başlayan fiyatlarla ve bu yüzden ayaklanan ihtikârla mücadele etmek vazifesini duyan Refik Saydam hükümeti âzasının birleşen kanaatleriyle kararlar aldı. Fiyatlarla, muhtekirlerle mücadeleye başladı..

Alman mücadele kararları, yenilerini dâvet

etti. Yeni kararlar da, daha sıkı, daha sert kararları zaruri kıldı ve böylece, karardan karara geçilerek, memleket dahilinde bir çok mallara el konulmağa kadar ileri gidildi. Bu kararlar, herkesin beklediği matlup neticeyi vermedi. Az bir zaman içinde, memleket dahilinde, resmî fiyatlarla bazı malları bulmak imkânsız bir hale geldi ve memleket dahilinde, koskoca bir kara pazar yerleşti. Bu levha karşısında, hepimiz, evvelâ kendi kendimize, sonra da birbirimize sormağa başladık. Acaba bu kararlar veya hiç değilse, bunlardan bazıları alınmamış olsaydı daha iyi olmaz mı idi?

Aradan çok geçmeden hüküm vermeğe başladık. Bu hükme göre, bu kararlar alınmasaydı daha iyi olacaktı.

İşte bu cereyanın ve bu kanaatin dolaştığı ve canlandığı günlerde, Saracoğlu hükümeti iktidar mevkiine geldi ve gelir gelmez de, evvelce alınmış olan sıkı kararların bazılarını ipka ederek, büyük bir kısmını ortadan kaldırdı, diğer bir kısmını da değiştirdi ve tatbiki daha kolay ve daha çok imkân dahilinde görülen yeni kararlar aldı.

Pamuk, yün ve yapak hakkındaki kararları almakta gecikmedik. Bu mahsullerin tek alıcısı Hükümet olduğu için, kararlarımızı yürüteceğimize emin olduk. Kezalik, pancarın tek alıcısı ve şekerin tek satıcısı olduğumuz için, bunlar hakkında fiyat kararları almakta ve bunları tatbika geçmekte gecikmedik, resmî ve hususi fabrikaları birleştiren, yünlü ve pamuklu kumaşlar hakkındaki kararları muhafaza etmekle kalmadık, bunların arasına, deri fabrikalarını da ilâve ettik.

İrkmamızın başlıca gıdası olmak itibarıyla, memleketimizin en büyük meselesini teşkil eden hububat hakkında, % 25 kararını aldık ve bu kararı alırken, alacağımız % 25, lerle, hem ordumuzun ve büyük şehirlerimizin iaşesini emniyet altına almak ve hem de tanzim satışları yapmak hususlarında kâfi derecede kuvvetli olduğumuz kanaati hâkimdi. Kezalik piring hakkında da, aynı kanaatle ve aynı istikamette karar aldık.

Arkadaşlar;

Görüyorsunuz ki, Hükümetimizin, herhangi bir kararı alırken, üstünde en çok durduğu, en çok hassasiyetle tetkik ettiği cihet, alınacak kararların âdil olması ve tatbik kabiliyetini haiz bulunmasıdır.

Tekrar ediyorum, biz bu yolda, fiyat kontrolü kararları alırken çok mühim bir keyfiyeti, daima gözönünde tuttuk ve bundan sonra da daima gözönünde bulunduracağız. O keyfiyet de, bu kararlardan doğan yükün, müstehtlik ve müstahsillerden tereküp eden vatandaşlar arasında âdilâne taksimidir. Bugüne kadar, maalesef, dövizli dövizsiz, takaslı, takassız, memlekete gelen ithalât mallarının fiyatları üzerinde hâkim olamadık. Kezalik, bin bir çeşit yollarla yapılan alış

verişlerde, muhtekirler ve vurguncular tarafından yaratılan yüksek fiyatların da önüne geçemedik. Böylece, fiyat kararlarımızın yükünü, daha ziyade çiftçiye yükletmeğe devam ettik. Bu yolda devam etseydik, yalnız haksızlıkları yığın haline getirmiş olmakla kalmıyacak, istihsalin azalması gibi, büyük bir tehlike ile de karşı karşıya kalmış olacaktık.

Onun için, bundan sonra da, terlemeden para kazanan müstehliklerin, alın terinin yarattığı mahsullere, mübalâğaya kapılmaksızın, değer fiyat vermeleri imkânını daima yaşatmaya çalışacağız (Bravo sesleri).

Ötedenberi bir çok yazıcılarımız, köylünün dertlerini azaltmak için yazılar, şiirler yazarlardı. Bunlar çok yerinde yazılardı. Gariptir, köylünün bir boydan öbür boya yüzünün güldüğü bugünlerde, kalemlerden, bu sevinçe iştirak eden bir kelime düşmedi. Bilmeliyiz ki, vatandaş sadece şiir mevzuu olamaz ve vatandaş, şiirden ziyade hak arar.

Bundan sonra da, alınacak kararlarda, en çok arayacağımız cihet, bu kararların tatbik ve yükü taksim kabiliyeti olacaktır. Çünkü, böyle olmayan kararların, süratle duaya inkılâp edeceğine ve hattâ, fenalık yaratacağına şüphe yoktur.

Biz bu defa, tatbik kabiliyeti olan ve yükü âdilâne taksim eden kararları aldık. Bundan sonra da böyle yapacağız. Çünkü, maksada ancak bu yoldan varacağımıza kaniiz. Nitekim, bugüne kadar aldığımız ve muhafaza ettiğimiz kararların hiç birinde, tatbik noktasından bir kusur olmamıştır. Hububat ve pirinçteki yüzdeleri tahsil etmekteyiz. Diğer sahalarda da, tarafımızdan tâyin olunan fiyatlarda, bir değişiklik olmamıştır. Bu böyle olmakla beraber, hedefimizin diğer cephesini teşkil eden, memlekette normal ve mutedil fiyata kavuşmak ümidi tahakkuk etmemiştir. Çünkü, her şeye rağmen, başlıca gıdamız olan hububat fiyatları aldı yürüdü. Hububatla beraber veya onu takiben diğer gıda maddeleri fevkalâde pahalılaştı. O kadar ki, bugün bunların bir çoğu, çünkü kara pazar fiyatlarını bile geride bırakmış bulunuyor.

Daha ziyade, hububat, tereyağı ve et gibi grda maddeleri fiyatlarında görülen ölçsüz artışta, ötedenberi muhtekirler namını verdiğimiz sınıfın tesiri yoktur veya yok denecek kadar azdır, çünkü, fiyatlar artarken, hububat, tamamen köylünün elinde bulunduğu gibi, diğer grda ve hayvan maddelerinin de köylünün elinde iken pahalılaşmış olduğu görülüyordu.

Eğer, bu tarzdaki fiyat yükselmeleri, makul denecek bir had dahilinde kalmış olsaydı, bunu hoş görmek, belki de mümkün olacaktı. Çünkü,

a) Hükümet bile, resmî fiyatları ile böyle bir yol tutmuş bulunuyordu;

b) Bu yoldan, çok düşük olan köylü hayat seviyesinin biraz kalkınması, yüreklerimizi ferahlandıracağı kadar, Partimizin halkçılık ve Devletçilik prensibine de uygun düşecekti. Fakat maalesef, fiyatlar böyle mâkul bir hadde durmadı, bilâkis baş döndürücü bir süratle aldı yürüdü ve mahdut gelirleri ile kendilerine gıda tedarik eden milyonlarca şehirli, bir ıstırap uçuşumuna doğru sürüklenmeğe başladı.

Alelûmum grda fiyatlarının artmasında başlıca âmil olan, buğday ve hububat fiyatlarının, bu ölçsüz yükselişindeki mesuliyeti, yalnız köylüye yükletmek bittabi doğru değildir.

Hububatın % 25 şini, köylüden, o gün için iyi sayılan bir fiyatla Hükümet namına toplamağa karar verdiğimiz günlerde, şehirlerimizin hububat ihtiyaçlarını günü gününe ve hattâ saati saatine zor yetiştiriyorduk ve ambarlarımızda hiç bir stok mevcut değildi. Bu vaziyet, gözönünde dururken, alacağımız % 25 lerin ambarlarımıza girmesini temin için, bu % 25 leri ödeyincede kadar, her çeşit hububat alış verişini yasak etmekte tereddüt etmedik. Bu yasak, şehirlere hububatın inmesine ve fırınların beslenmesine mâni olmakla kalmadı % 25 lerle biriktirmeğe başladığımız hububat mevcudunun, şehir ihtiyaçları için, erimeğe başladığını gördük. O kadar ki, aldığımız haberler, bizzat buğday sahiplerinin bile daha ucuz olduğu için, çarşıdan almak tedarikine çalıştıklarını bize öğretti.

Ordumuz ve kara günlerimiz için, hazırlamakta olduğumuz stokların, yaz ortasında erimeğe başlaması, bizi telâşe düşürdü, meseleyi bir kere daha tetkik ettik. Alacağımızı almadan, hububat alış verişini serbest ilân etmekte yine tehlike gördük. Stoklarımızı eritmeyen ve şehirlere ekme bulan bir çare aradık. Bu çareyi, belediyeleri muvakkaten işe sokmakla bulabileceğimizi ümit ettik. Belediyelere verdiğimiz bu vazifenin başarılı olması için, onlara yer yer krediler açtırdık ve aynı zamanda muayyen tarihlerde kendilerine hububat vermeyeceğimizi bildirdik. Bundan sonra, yüzlerce belediye, buğday ambarı sayılan yerlere hücum etti. Herkesin kafasında, kendi şehri için bir yıllık bir stok yapmaktan başka bir kaygı mevcut değildi ve böylece her yerde bir fiyat yarışı başladı ve hiç bir fiyat, bunları yarıştan vaz geçiremedi. Bu yoldan, hububat fiyatları ve onunla beraber diğer gıda maddeleri fiyatları gittikçe artarak, bugünkü mübalâgalı raddelere süratle erişti. Anlaşıldı ki, ihtikâr, tüccarların inhisarı altında değildir. Bu, işin bir cephesidir.

İkinci cephesi de, bizim bu işte, ticaret kabiliyeti olmayan ve kârüzararla alâkası bulunmayan belediyelerin, bu işi beceremeyeceklerini, evvelinden görmemiş olmamızdır. Fakat işin bir üçüncü cephesi vardır ki, o da, bu sahada gösterilen gayretler ve faaliyetlerin, her şeye rağmen bizi büyük ve müspet bir neticeye yaklaştırma-

sıdır, çünkü, bugün elimizde, hiçbir vakit malik olmadığımız bir hububat stoku mevcuttur ve bu sayede yakın ve büyük korkular zail olmuş bulunmaktadır.

Arkadaşlar,

Bazı memleketlerde, dokuz göbek dedesini sayabilen adamlara asil derlermiş. Bizim milletimiz bütün tarih boyunca, böyle bir asalet tanmadı. Bizim tanıdığımız asalet ruhi asalettir ki, o da, bize, yaptığımız işlerin iyiliklerinin, eksiklerinin, cesaretle, açık ve temiz bir yürekle ortaya dökülmesini emreder. (Alkışlar) Onun için, bugünkü fiyatlardaki mesuliyette, Hükümetin hissesi bulunduğunu söylerken duyduğum ıstırapın yanı başında, hususi bir haz hissediyor ve bu sözlerimi milli asalet kaidelerimize uygun göreceğinizi ümit ediyorum. (Bravo sesleri).

Gıda maddelerindeki pahalılığın istihsalı teşvik edici bir iyiliği olduğu da inkâr edilemez. Biliyoruz ki tahditler muvakkat tedbirlerdir ve bu buhranı sağlam ve katî olarak ancak istihsalı arttırmakla yenebiliriz. Bugünkü mübalâğalı fiyatlar köylümüzü toprağa bağlamış ve böylece köylümüz bu sene her yıldan daha fazla bir gayretle ekim faaliyetine devam etmekte bulunmaktadır. Biz bu faaliyete muhtaç köylülere 30 bin ton tohum vermek suretiyle iştirak ettik.

Bundan başka her sene muntazam artan Devlet zeriyatı, bu sene, daha geniş bir adım atarak geçen seneye nazaran yüzde yüze yakın nisbette bir tezayüt kaydedecektir.

Bu münasebetle fabrika ve madenlerimizde çalışan işçilerimizin memlekette yarattığımız eserlerde büyük hisseleri olduğunu da söylemeliyim. Adetleri ve ehemmiyetleri gün geçtikçe çoğalan Türk işçilerinin ihtisaslarının artırılması, sıhhi, içtimai durumlarının düzenlenmesi Hükümetinizi çok yakından ilgilendiren mühim bir mevzudur. İş kanunu ile iş hayatına müdahale etmiş olan Cumhuriyet Hükümeti bu kanunun icaplarını tamamlamak için her gün daha dikkatli ve daha gayretli olacaktır.

Harp yıllarının vatan çocuklarından beklediği fedakârlığı en iyi anlıyan, memurlarımız olmuştur. Büyük mahrumiyetlere katlanarak çalışan bu kitle içinde çok iyi çalışanlar olduğu gibi fena çalışmalarda vardır. İyileri mükâfatlandırmak ve fenaları cezalandırmak için daha dikkatli ve daha hassas olacağız. (Bravo sesleri).

Devlet eliyle yapılan benzin, lâstik, çimento, demir tevziatı etrafında vâkı olduğu söylenen suiistimalleri bertaraf etmek için alâkalı ve kâletlerin dikkatleri bu mevzu üzerinde toplanmıştır.

Arkadaşlar;

Arzettiğim gibi, bilhassa gıda fiyatlarının hiç bir ölçüye sığmayan bir şekilde alıp yürümesi, sabit ve mahdut bir iratla geçinen milyonlarca vatandaşı, bir ıstırap uçuşunu ile karşı

karşıya bıraktı. Bu manzara ile karşılaşan Hükümetimiz, bütün dikkatini, bu mustarîp kütle etrafında toplamağa karar vererek, bir çok içtimalar akdetti ve meselenin bütün safhalarını, haftalarca süren bir tetkika tabi tuttu.

Bizi, haftalarca üzerinde çalışmağa mecbur eden mevzu, herkesi işgal eden pahalılık, bilhassa gıda maddelerindeki pahalılık mevzuu olmuştur.

Bu mevzu konuşulurken, daha ilk adımda, posta - telgraf, tren ücretlerinin, kumaş, iplik ve saire gibi, Devlet müesseseleri mamulâtının ucuzluğunun, diğer yerli ve ithalât mallarının pahalılığı ile büyük bir tezat teşkil etmekte olduğunu gördük ve kendi kendimize sorduk; acaba Devlet müesseseleri mamulâtının fiyatlarını umumî fiyatlara intibak ettirmek mi icabeder, yoksa bunları, tevzilerindeki suiistimal şayialarına ve cesim fiyat farklarına rağmen, ucuz tutmakta devam etmek mi daha iyidir?

Bu suale, bu müesseseleri zararlı işler bir halden çıkarmak şartıyla ve bazı zarurî istisnalardan katı nazar ucuzlukta devam cevabını verdik. Tevzideki suiistimallerin de, zamanla, çalışmakla azalacağına inandık.

Halkın ve tüccarın elinde bulunan, alehusus gıda maddeleri pahalılığına gelince, bununla her şeyden evvel mücadele etmenin lüzumuna kani olduk. Fakat onun için kuvvetlerimizi, herhangi geniş bir sahada israf etmekense, onları daha ziyade, bu pahalılığın kurbanlarının bulunduğu saha etrafında tahşit ederek çalışmanın daha faydalı olacağı ve seri neticeler vereceği kanaatına vâsıl olduk.

Esasen, Hükümet beyannamesini huzurunuzda okurken, bu bahse temas etmiş «bizim çekmekte olduğumuz darlık, bu umumî ve büyük ıstırapın küçük bir parçasıdır ve bunun çoğalmasi ihtimali yok değildir. Böyle olduğu takdirde, bu yükü mütesaviyen çekmek ve çekirmek için, bütün tedbirleri almakta kusur etmeğe çalışacağız» demiştik.

Aynı beyannamenin diğer bir yerinde de «zengin ve paralı adamlar için bir mesele mevcut değildir. Köylü ve çiftçi bu malların sadece satıcılarıdır, amele ve esnaf yevmiyelerini ve işlerini yeni şartlara daha evvelden intibak ettirmişlerdir» diyerek, böylece, Devlet yardımının, dar ve sabit gelirli sahaya ve insanlara tevcih edilmesi lâzımgeldiğini anlatmıştım. Bu defa da, halktan olsun, memurdan olsun, dar ve sabit gelirli aileleri pahalılık yükünden mümkün olduğu kadar kurtarmak lâzımdır, karar ve kanaatına bir kere daha vardık. Hemen, hemen kâmilen şehirlerde oturan bu halk tabakasını, bu defa daha yakından tetkik ettik. Gördük ki, Türkiye'de, nüfusu on bini tecavüz eden şehirlerimizde oturan insanların yekünü 2 660 kişidir. Bundan, İzmir, İstanbul ve Ankara'da oturan bir milyon insanı düşecek olursak,

1 660 000 kişi kalmaktadır. Buna, normal artış payı ilâve edilince, 1 800 000 eder. Eskişehir, Aydın, Manisa, Sivas, Samsun, Konya gibi şehirlerde oturan bu halkın, herhalde üçte ikisinin, hububat veya diğer ziraat işleriyle meşgul veya başkaca yardım dışı olduğu muhakkaktır.

Şu halde, 80 küsur şehirde oturan 1 800 000 kişiden, yalnız 600 000 ni yardıma muhtaç demektir.

On binden az nüfuslu şehirlerin zirai siması daha ileridir. Onun için, buralarda oturanların yardıma muhtaç olanlarının yekûnu 3 - 4 yüz bini geçmez.

Ankara, İstanbul, İzmir şehirlerine gelince; istatistiklere göre, bir milyondan az olan bu üç şehrin nüfusuna bir artma payı ilâve edilerek, yekûnu 1 100 000 olarak kabul ve bunun, 500 000 ini yardımdan müstağni addettik ve böylece yardım edilmesi lâzımgelen vatandaşların yekûnu küçük şehirlerde 400 000, ortalarında 600 000, üç büyük şehirimizde de 600 000 olarak ceman 1 600 000 tahmin etmek suretiyle her halde hakikatın civarında bir rakam kabul etmiş olduğumuza inandık.

Şimdi, en mühim iş, pahalılıktan en çok muztarip olan bu bir buçuk milyondan fazla olan halkın tesbiti idi. İlk nazarda, bize pek zor görünen bu iş istikametinde çalışırken, müşahede ettiğimiz bazı kolaylıklar, bizim cesaretimizi arttırdı.

Maksadımız büyük, küçük şehirlerde oturan dar ve sabit gelirli olanlarını bulmak ve tesbit etmektir. resmî istatistikleri tetkik ederken gördük ki, umumî bütçeden maaş ve ücret olarak geçinen insanların adedi, 110 000 dir. Bunları, karı ve çocuklarıyla beraber 500 000 olarak kabul ettik. Yetim, dul ve mütekaatlerin yekûnunu da 60 000 bulduk ve bunların çoğu, tek nüfustan ibaret olduğu için, onları da 100 000 olarak kabul ettik. Bundan sonra mahallî idarelerle Belediyelerin, Devlet iktisadi teşekküllerinin ve mülhak bütçelerin ücretli veya maaşlı olarak istihdam ettikleri memurların yekûnunu aradık ve bunların 140 000 olduğunu gördük. Bunları da, karı ve çocukları ile beraber 700 000 olarak kabul eyledik. Böylece, ceman 1 600 000 olarak kabul ettiğimiz, dar ve sabit iratlı nüfusun 1 300 000 inin, kolayca tesbit edilmiş olduğunu gördük. Geriye hiç bir maaş ve ücretle alâkası olmayan 3 - 4 yüz bin kişi kalıyordu. Bunların, merkezden tesbiti mümkün olmadığı için bir an evvelde tesbit edilmeleri icabettiği için, kaymakamlardan ve belediye reislerinden, oturdukları şehirlerdeki dar ve sabit iratlı insanlardan, ekmek ve gıda tedarikine kuvvetleri yetişmiyen vatandaşların adedlerinin tesbit edilerek bildirilmesini istedik. Böylece, bir taraftan bunları yapar ve dar ve sabit gelirli vatandaşlara yardım sahasını

gizerken, diğer taraftan, bu vatandaşlara nasıl ve ne kadar yardım edebileceğimizi araştırmaya başladık. Gerek bu yardımları temin ve gerek iktisadi buhranı karşılamak için, üstünde, birer karara vâsıl olduğunuz mevzular şunlardır :

1. Elbiselik kumaş ve ayakkabı;
2. Hububat;
3. Bulgur;
4. Piring;
5. Yağ;
6. Şeker;
7. Kumaş;
8. Kömür;
9. Varlık vergisi.

1. — Elbiselik kumaş ve ayakkabı :

Umumî muvazene, mülhak bütçeler, hususi idare ve belediyelerle İktisadi Devlet teşekküllerinden tutarı 140 liraya kadar maaş veya ücret alanlara hem kendileri, hem de karıları için birer kat elbiselik kumaş, bundan yukarı maaş alanlara da yalnız kendileri için birer kat elbiselik kumaş vermek istiyoruz. Bundan maada yalnız umumî muvazene ve mülhak bütçelerden aldıkları maaş ve ücret tutarları 75 liradan az olan memurlara ayrıca birer ayakkabı vermek niyetindeyiz. Gerek kumaşlar, gerek ayakkabıları parasız olarak verilecektir. Bu eşyalar süratle hazırlanmaktadır. Tevzi ve taksim için talimatı da yapılmıştır.

Ayakkabı tevziatı iki ay sonra başlayacak ve senesi içinde ikmal edilecektir. Kumaş tevziatına gelince: Erkek kumaşlarının kânunusani-de tevziine başlanacak ve tevziat üç ayda hitam bulacaktır. Kadın kumaşlarının tevziatına ke-zalik kânunusani-de başlanacak bu da sekiz ay içinde hitam bulacaktır. Bu tevziatın her üçün-de İzmir, İstanbul ve Ankara şehirleri sona bırakılacaktır. Bu iş için hazırlanan kanun lâiyhası da Meclise verilmiştir.

2. — Hububat :

Geçen baharın son ve yazın ilk günleri büyük hububat sıkıntısı içinde geçiyordu. Önümüzdeki yılın hububat sıkıntılarını bir dereceye kadar önleyebilmek için muhtelif istikametlerde çalış-mağa başladık.

a) İngiliz ve Amerikalılardan hububat istedik.

b) Hariçten tedarik edilecek hububat için nakil vasıtaları aradık.

c) % 25 kararını aldık.

a) İngiliz ve Amerika sefirleri tarafından vadedilen 15 şer bin tonluk buğdaylar getirilip teslim edildi. Bundan maada İngilizler ayrıca 7 800 ton arpa vadettiler. Bunun yarısından fazlası bugün bize teslim edilmiş bir haldedir. Amerika, verdiği 15 bin tondan ayrı olarak, 6 bin ton buğdayı, İare kanununa tevfiikan Amerika'da emrimize hazır tutuyor. Bir vapurumuz

bugünlerde bu buğdayı almağa gidecek. Bu istikametteki İngiliz ve Amerika yardımının devam edeceğini ümit ediyoruz.

b) Nakil vasıtası tedariki için her tarafa birden baş vurduk. Portekiz limanlarındaki Alman vapurlarını satın almağa teşebbüsümüz muhtelif safhalar geçirdikten sonra Portekiz Hükümetinin muvafakati istihsal edilmediği için sukut etti. İsveç'ten vapur tedariki konuşmalarımız devam edip gitmektedir. Bu konuşmaların müspet bir neticeye varacağına emin olmak mümkün görünmüyor. Amerika'daki Panama bandıralı vapurların satın alınması teşebbüsü de henüz katî safhaya girmemiştir. Fakat bütün bunlara mukabil Fransa ile muhariplerin malûmatı altında yapılan bazı Fransız vapurlarının tarafımızdan kiralanması müzakereleleri katî ve müspet bir neticeye varmak istidadını göstermiştir. Fakat henüz katî ve müspet neticeye varılmış değildir. Maalesef son hâdiselerin bu işimize zarar vermesi ihtimali çoktur. Şayet muvaffak olursak hemen memleketteki buğday stokunu beslemeye çalışacağız. Bu böyle olmakla beraber yardımların yapılmamasını ve vapurların temin edilmemesini gözönünde bulundurmak ve sarfiyatı ona göre tanzim etmek her halde ihtiyatlı ve hesaplı bir harekettir.

c) % 25 ler, hububat hakkında % 25 kararını alırken bu yüzden elimize geçecek hububatla hem orduyu, hem büyük şehirleri, hem de darlık mıntakalarını doyurduktan sonra her yerde tanzim şartları yapabilmek için elimize kâfi hububat geçeceğini ümit ediyorduk. Çünkü istatistikler, Türkiye hububatını 7 - 8 milyon ton olarak gösteriyor ve biz de bu hesaptan elimize hiç değilse bir buçuk milyon ton hububat geçireceğimizi ümit ediyorduk. Halbuki evdeki pazar çarşıya uymadı ve neticede gördük ki, çiftçilerin Hükümete borçlandığı rakam 600 bin tonu zor tutuyor. Bu iki rakam arasındaki fark, sadece istatistik rakamlarının mübalâğalı tesbit edilmiş olmasından neşet etmiyordu. Daha ziyade yine çiftçilerden intihap edilen subaşlarının pek tabii olarak çiftçiyi korumak arzularından ileri geliyordu. Benim duyduklarımın, gördüklerimden edindiğim kanaate göre, bu borçlandırma işi tekmlil mahsul itibarıyla % 3 veya % 5 ağır, % 10 veya % 15 mutedil, üst tarafı da tamamen hafif olarak tesbit edilmiştir ve bu fark, himayeli olduğu muhakkak olan tesbit hatası olmaktan ziyade, tesbitin, mahsulün yeşil devrinde yapılmış olmasından ileri gelmiştir. Bu fark, mahsulün bozulmasından dolayı bazı mahdut yerlerde çok ağır bir durum yaratmıştır.

Köylü borçlandığı miktarı bizi memnun edici bir tarzda muntazaman ödemektedir. Köylünün borçlandığı miktarın azlığından doğan

endişeyi köylünün borcunu muntazaman ödemekte olması büyük nisbette izale etmiştir, son bir kaç ay içinde hariçten de (50) bin tona yakın buğday getirttik. Bugün, hububat vaziyetimiz endişelerimizi kısmen telâfi etmekle beraber her çeşit fiyat manevrasına müsait bir şekilde değildir.

Görülüyor ki, bu % 25 ler, elimize, her çeşit manevrayı yapmağa müsait bir miktar vermemiştir. Bu yüzden ve bir de biraz evvel arzettiğim, belediyelerin ölçsüz ve hesapsız talepleri yüzünden buğday fiyatları almış yürümüştür. Filyaki elimizdeki miktarla piyasaya müdahale etmiş olsaydık, fiyatlarda geçici bir salâh yaratabilecektik. Fakat biz bunu yapmadık ve elimizdeki hububatı, daha kara gün için saklamağı tercih ettik. Fakat bu intizar devresi devam ederken İzmir, İstanbul, Ankara ve Zonguldak için kendilerine buğday tedariki hususunda tesbit ettiğimiz tarih yaklaşımağa ve böylece yeni bir fiyat artması tehlikesi kendini hissettirmeye başladı. Bunu önlemek için fedakârlık yapmak zaruretini duyduk ve bu şehirlerle lâzım olan buğdayı, teeviz edebileceğimiz bir fiyatla ve sıkı kayıtlarla vermeği ve bunu imkân hâsıl oldukça serbest piyasadan alarak bir dereceye kadar kapamağı muvafık gördük. Böylece bu şehirlerin vaktühali yerinde olan insanlarına 300 gram ekmeği 5,5 kuruş fazlasıyla 14 kuruşa yedirmeğe başladık.

Gerek bu şehirlerde, gerek diğer şehirlerde tesbit edilen ve tesbit edilmekte olan ve yekûnu bir buçuk milyonu geçecek olan, dar ve sabit iratlı vatandaşlara eski ucuz fiyatla ekmek, un veya buğday vermeğe başladık ve bu yolda devam etmek kararındayız.

Bütün bu hesaplar, eldeki hububat mevcuduna ve bir de çiftçiden mütebaki alacağımızın tahsiline dayanıyor. Bu suretle hesaplar ucuna ancak denk geliyor. Şayet hariçin buğday yardımı devam eder, köylü mâkul fiyatlarla hububatını satarsa, seneyi az sıkıntı ile geçirmek ve hesaba konulmamış bazı darlıkları bertaraf etmek mümkün olacaktır. Fakat tahsilde müşkülât olur, hariçin buğday yardımı devam etmez veya hariçten bizim temin etmemiz mümkün olmaz ve yeni, yeni ihtiyaçlar ve zaruretler karşısında kalacak olursak, en sert tedbirlere başvurmaktan asla çekinmiyeceğiz. Her halükârda bir buçuk milyon civarında gördüğümüz bu dar ve sabit gelirli vatandaşları asla sıkıntıda bırakmıyacağız. (Bravo sesleri).

3. — Bulgur :

Buhranın ve pahalılığın en ağır yükünü taşımakta olan dar ve sabit gelirli vatandaşlara çok ucuz fiyatla bulgur vermek kararını aldık. Bulgurlar hazırlanıyor ve yekûnu 15 - 16 milyon kiloyu aşacaktır. Öyle sanıyoruz ki, beş nüfuslu bir aileye, her ay beş kilo bulgur ver-

mek imkânını elde edeceğiz. Bu istikamette yapılan mesai hayli ilerlemiştir. Ordu da kendi bulgurunu ayrıca hazırlamaktadır.

4. — Pirinç :

Pirinç için aynı şeyi düşündük. Memleket dahilindeki pirinçlerin % 15 ini tâyin ettiğimiz fiyatla, hububatta olduğu gibi, satın alıyoruz. Bu pirincin bir kısmını orduya, mühim bir kısmını da pahalılık kurbanlarına, malolduğu fiyatla dağıtacağız. Umuyoruz ki, kendilerine vereceğimiz pirincin miktarı, bulgurun rubundan az olmayacaktır.

5. — Yağ meselesi :

Bugün memlekette mevcut yağ buhranı, garip olduğu kadar yersizdir. Daha dün, memlekette chemmiyetli bir zeytinyağı stoku bulunduğunu herkes biliyordu. Yaklaşan yeni sene mahsulünün de fena addedilmemesi lâzımgeldiği söyleniyordu. Böyle olduğu halde, zeytinyağı fiyatları birdenbire fırladı. Bu fırlayışın günahına da, buğday ve diğer gıda maddelerine yüklemek istiyorlar. Bu iddia doğru olsaydı, yağdan sonra birer gıda olan zeytinyağı gibi mühim bir kısmı harice çıkarılan üzüm ve fındığın da yağ fiyatlarını hiç değilse takip etmesi icabederdi. Halbuki, bu iki mahsulümüzün fiyatı, diğerlerine nazaran düşük olmakta devam ediyor. Onun için, zeytinyağı fiyatının mübalağalı fırlayışının günahı, sadece bu işin geniş mikyasta ticaretini yapan mahdut insanlara aittir ve verdikleri sözlere rağmen bu fenalığı yapmışlardır. Bunu, herhalde unutmamağa çalışacağız. (Bravo sesleri) Biz, yağ buhranını yenmek için, şu tedbirleri alıyoruz.

a) Devletin muamele vergisi olarak almakta olduğu % 12,5 ları, bundan sonra aynen yağ alacağız ve bunun için kanun lâiyhası Meclise verildi.

b) Zeytinyağı ve pamuk yağı mahsulünün % 15 ini de, tesbit ettiğimiz bir fiyata yani, 80 kuruşa satın almak kararını verdik. Bu yolda elimize, 7-8 milyon kilo yağ geçeceğini ümit ediyoruz. Bununla beraber, bir taraftan ordumuzun ihtiyacını karşılarken, diğer taraftan, buhrandan en çok ıstırap duyan 1 600 000 vatandaşın yükünü hafifletmeğe çalışacağız. Vereceğimiz yağın fiyatı, maliyet fiyatı olacak ve her aileye her ay bir kilodan fazla zeytinyağı veya turyağı verilecektir.

6. — Şeker meselesi :

Mevcudu tamamen Hükümet elinde bulunmasına rağmen, şeker işi, memlekette seri adımlarla bir buhrana doğru koşmaktadır. Çünkü;

a) Türkiyede istihlâk edilen şeker miktarı, son senelerde 100 milyon kiloyu geçmiştir.

b) Bu sene, köylümüzün eline bolca para geçtiği için istihlâkin 100 milyonu çok aşacağı muhakkaktır.

c) Bu sene şeker mahsulümüzün 50 milyon kiloyu bulabilmesini âdetâ memnuniyetle karşılayacağız.

d) Hariçten şeker tedariki imkânları, gün geçtikçe zayıflamaktadır. Bu hakikatları herkes bildiği için, memlekette şeker satışını eskisi gibi ve eski fiyatıyla serbest bırakacak olursak, bir kaç hafta sonra, hastalar için bile şeker bulmak mümkün olmayacaktır. İşte, bu hakikatları gözönünde tutan Hükümetimiz, muhakkak bir buhranı bir dereceye kadar karşılamak için şu tedbirleri almakta mutabık kalmıştır:

a) Buhrandan muztarip olan 1 600 000 vatandaşına bugünkü fiyatla her ay nüfus başına 600 gram şeker dağıtmak;

b) Gelecek sene pancar miktarını arttırmak ve pancar çiftçisini de memnun etmek için, onların bu sene getirdikleri her 100 kilo pancar için, kendilerine birer kilo şeker vermek istiyoruz.

Geri 30 milyon kilo şeker kalıyor. Bu miktar memleket ihtiyacının üçte birini teşkil etmektedir. İşin bu düğümlü noktasını bugüne kadar çözemedik.

7. — Kumaş meselesi :

Bugün, bu iş hakkında ağızdan ağıza, kulaktan kulağa dolaşan cümleler şunlardır: el tezgâhlarının adedi şaşılacak derecede artıyor. Evinde dört tezgâhı olan kimseler kolaylıkla zengin oluyorlar. Hattâ iki tezgâhı olan bir adam, bunları çalıştırmak lüzumunu dahi duymaksızın, kendisine çok ucuza verilen iplikleri satmak suretiyle, rahat rahat geçiniyor. Çok ucuza verilen Devlet kumaşları, elden ele geçerek, dört beş misli daha pahalı halka satılıyor. Kazanem büyüklüğü bir çok suüstimallere yol açıyor. Acaaba, başkalarının haksız yere kazandıkları bu paraları Devlete kazandırmak daha iyi olmaz mı? Bu sözlerin herhangi bir hakikati ifade ettiğine şüphe yoktur. Bu gün Devlet elinde işliyen müesseselerin pek çoğu zararlı işler bir vaziyete düşmüştür. Bu yolda devam, bizi kapanması zor açıklarla karşı karşıya bırakacağı kadar iktisadi mezhebimiz olan Devletçiliği de hırpalayacağı için çok tehlikelidir. Buna rağmen, biz Devlet işlerinde, bir fiyat intibakına gitmenin, daha mahzurlu olduğuna kaniiz. Onun için, müesseselerimizi, sadece zararlı işler bir halden çıkarmağı, çok mahdut ve mütevazı, bir kârla iktifa etmeği, daha doğru bir yol sayıyoruz. Onun için selâmeti daha ziyade taksim ve tevzi yollarının ıslahında görüyoruz. Nitekim, bundan sonra kurtarmağa çalıştığımız 1 600 000 vatandaşın, parasız verilecek miktar haricinde, tarafımızdan tesbit edilecek kumaş ihtiyacını resmî fiyatlarla, kendilerine sağlam ve kontrollü yoldan temine çalışacağız. Geri kalanlar için, daha emin bir yoldan aramada devam edeceğiz.

8. — Kömür meselesi :

Bu gün, her tarafta bir kömür sıkıntısı hissolunuyor. Geçen son kışa 250 bin tonluk bir stokla girmiştik. Bu seneki stokumuz 50 bin ton bile değildi. Bundan başka, şimendifer nakliyatının artması, fabrikaların gece gündüz çalışmaları ve kömür istihsal eden âletlerin biraz daha yıpranması, kömüre olan ihtiyacı her gün arttırmaktadır. Bunlar geçen seneey nazaran zayıf yerlerimizdir. Kuvvetli yerlerimiz de şunlardır:

a) Geçen sene, kömür ocakları iki ay işliemez bir hale gelmişti. Bu sene aynı halin tahdüs etmemesi için daha tedbirliyiz;

b) En mühim kömür ocakları, bir kaç tünelden geçen bir dekovil hattı ile limana ve şimendifere bağlanıyor. Bu iş, kânunusani içinde bitmiş olacaktır.

c) Bu seneye kadar, kışın kömür almağa giden vapurlar, dalgalı havalarda barınacak yerleri olmadığı için, işlerini yarım bırakarak İstanbul'a dönüyorlar ve böylece çok kıymetli, çok zaman kaybediyorlardı. Bu sene Ereğli limanını kısmen temizlettik. Böylece fırtınaya tutulan kömür vapurlarına, barınacak bir liman temin eyledik ve vakit kaybının önüne geçmeğe çalıştık. Bütün bunlara rağmen, kömür bühranı bertaraf edilmezse ki, edilmeyeceği anlaşılmaktadır. Kömür sarfiyatının tahdidi için tedbirler hazırladık.

Kömür işinde, en mühim bir mesele de, fiyat meselesidir. Zonguldak madenleri, bir kaç senedir zararlı işleyen bir müessesese halini almıştır. Küçükten başlayan bu zarar, bu sene tahammül edilmez bir yekûna varmıştır. Müesseseyi bundan kurtarmak için, fiyatlara zam yapmak zaruretini duyuyoruz. Elyevm kömür, Devlet müesseselerine, tonu 14 liraya, hususi müesseselere de 9 küsur liraya veriliyor. Hem müesseseyi zarardan kurtarmak, hem de ufak bir amortisman temin etmek için, bu fiyatları 21 liraya çıkarmak icabetmekte olduğuna kani olduk. Daha ziyade ısınmak ve ısıtmak için kullanılan kok kömürlerinin fiyatlarında, bu sene için bir değişiklik yapmıyacağız. Bu yoldan yukarıda tekrarladığım 1 600 000 vatandaşa, kömür tedarik etmeleri yolunu mümkün olduğu kadar açık tutacağız.

Arkadaşlar,

Müsaade ederseniz daha geniş ve umumî mahiyeti haiz olan varlık vergisine girmeden evvel, buraya kadar izaha çalıştığım karar ve mütalâalarımızın ruhunu bir kaç cümle ile hulâsa edeceğim. Haftalarca süren araştırma ve müzakerelerimizde, üç büyük mâna, Hükümetinize rehberlik etmiştir: Adalet, emniyet, tatbik kabiliyeti.

a) Adalet aradık. Onun için bütün dikkat ve ihtimamımızı, bu bühranın en ağır yükünü çeken 1,5 - 2 milyon vatandaş etrafında topladık;

b) Emniyet aradık. İstedik ki, bu yapacağımız iyilikler, suiistimal edilmesin ve tıpkı maas verilir gibi verilsin. Nasıl bir adam iki maas alamıyor ve nasıl bir memur maasız kalmıyorsa, yapacağımız iyilikler de, böyle katı ve emin bir yoldan yapılsın. Nitekim, daha şimdiden bu istikamette talimatlar hazırlanmış bulunuyor.

c) Tatbik kabiliyeti aradık. Elimizde olmayan hiç bir şeyi vadetmedik. Sadece elimizde bulunan veya bulunacağına emin olunan şeyleri vadettik. Ayakkabı, kumaş, buğday, bulgur, pirinç, yağ, şeker, hep elimizde mevcut olan mallardır.

Onun için, bu kararlarımızın yürüyeceğine ve hiss olunur bir salâh yaratacağına eminiz. Vakıa, elimizde olmayan hiç bir şey, vadetmedik. Fakat yapacağımız iyiliklerin, buna munhasır kalacağını ifade etmiyoruz. Bilâkis, elimize imkânlar geçtikçe, vereceğimiz malların miktarını ve nevini arttırmak, çoğaltmak ve bugün için tatbik sahasını teşkil eden, bir buçuk, iki milyonluk vatandaş miktarını çoğaltmak emelindeyiz. Elverir ki, yeni imkânlar, yeni iyiliklere yol açsın.

Bu işlerin haricinde kalan yerlerde de fiyatları başı boş bırakmıyacağız. Az çok faydasına emin olduğumuz herhangi bir kararı almakta asla tereddüt etmiyeceğiz.

9. — Varlık vergisi :

Arkadaşlar,

Alelûmum eşya fiyatlarının bugünkü delice artışında filvaki istihsal azlığının, ithalât noksanının, yanlış tedbirlerin bilhassa doymak bilmiyen hırsın ve ihtikârın geniş hisseleri vardır. Fakat bütün bunların tesiri kadar diğer bir vakıa vardır ki o da tedavüldeki Türk parasının mütemadiyen artması ve 700 milyona çok yaklaşmış olmasıdır. Nisbeten ufak dertlere ilâç aranırken bu büyük yarayı ihmal etmek bittabi doğru olmaz. Onun için diğer işlerle beraber bütün dikkat ve ihtimamımızı bu yara üstünde toplamağı ve bir ilâç bulmayı en önde gelen bir vazife saydık. Bu iş için tek yol tedavüle çıkan paranın bir kısmını vergi olarak geri çekmekten ibarettir ve bu geri alış başlıca harb yıllarında çok para kazanmış olanlardan yapılmalıdır, ve yalnız bir defaya mahsus olarak alınmalıdır. Bu mülâhazalara binaen bu iş için bir kanun lâyihası hazırlamak zaruretini duyduk. Uzun tetkiklerden sonra hazırlanan bu kanun lâyihası başlıca üç matrahtan paratophyacaktır. Bu matrahlar ehemmiyet sırasıyla şunlardır: Tüccarlar, emlâk ve akar sahipleri, büyük çiftçilerdir.

Harb yıllarında en çok parayı tüccarlar kazandığı için bu varlık vergisinin en büyük yükünü bittabi onlar taşıyacaktır. Esasen nevilere, sınıflara ve zümrelere ayrılmış bulunan

ve verdikleri vergi ve yaptıkları iş malûm olan bu sınıf mensupları hakkında kazandıkları paraların komisyonca takdir edilen bir kısmını vergi olarak istemekte tereddüt duymuyoruz. (Alkışlar). Beş yüz liradan aşağı bir mükellefiyet teklif etmemiş olduğumuza göre fakirleri ve zayıfları bu vergiden tamamen muaf tutmaktayız. Bu vergi münasebetiyle yaptığımız tetkiklerde büyük tüccarların ve bazı zümrelerin vergiden kaçmak yolunu nasıl bulmuş olduklarını görerek hayret ettik ve istikbalde bu gibi vergi kaçakçılıklarına meydan vermemek için tedbirler araştırıyoruz. (Bravo sesleri).

Bu vergi için ikinci matrahımız hanlar, hamamlar, apartmanlardır. Bunların sahipleri bu vergi ile mükellef kılınmıştır. Yalnız aldıkları senelik kira yekûnu 2 500 lirayı tecavüz etmezse bunlar için bir mükellefiyet yoktur. Fakat bu miktarı geçiyorsa bunlar komisyonlarca tâym edilen parayı ödemeye mecburdurlar.

Üçüncü matrah büyük çiftçilerdir, büyük çiftçiden kasıt 500 lirayı hiçbir işine hâlel getirmeden verebilecek çiftçidir. Bunlar mükelleftir ve bu mükellefiyet hiç bir zaman bir çiftçinin varlığının yüzde beşini tecavüz etmeyecektir.

Verginin şahıslara göre miktarını altışar kişilik komisyonlar tesbit edecektir. Bu komisyonlara vali ve kaymakamlar riyaset edecek defterdar veya malmüdürleri de Maliyeyi temsil edecekler, diğer dört âza halk tarafından intihap edilmiş olan belediye, ticaret odası veya ziraat odası âzaları meyanından seçilecektir. Bu komisyonların verdiği kararlar katî ve nihaidir.

Bu verginin tesbiti ve tahsili için zaman geniş olarak bırakılmamıştır. Çünkü bu işi, para kuvvetiyle suiistimallere yol açılmasından ve her çeşit tezvîrattan korumak yolunu tutmayı hayırlı bulduk. Onun için zamanı dar tuttuk. Bu sebeplerle vergilerin tesbit ve ilânı için 15 gün koyduk. Bunu takibeden 15 gün içinde tahsili şart koyduk. Bu müddeti takibeden birinci haftada % 1 fazlasıyla, ikinci haftada ise % 2 fazlasıyla tahsili şart koştuk.

Parayı vermeyenler için bir taraftan Tahsili emval kanununu harekete geçirmekle beraber diğer taraftan mükelefleri amele teşkilâtına göndermeyi hem işçi tedarikini hem de para tahsilini kolaylaştırıcı müeyyideler addettik. (Alkışlar).

Bu kanun ile takip ettiğimiz hedef tedavüldeki paraları azaltmak ve memleket ihtiyaçlarına karşılık hazırlamaktır. Bu böyle olmakla beraber bu kanunun tatbikından, Türk parasının kıymetlenmesi, muhtekirler üzerinde toplanan halk buğzunun silinmesi, vergileri önlemek için bizzarure satışa çıkarılacak malların fiyatlarında bir itidal husule getirmesi gibi tâli faydaların tahsül etmesi de imkân haricinde addedilemez.

Arkadaşlar;

İçinde bulunduğumuz iktisadi buhranın başlı-

ca zorluklarını ve bu zorluklara karşı düşündüğümüz tedbirleri birer birer ve bir kül halinde arzettim. Yardımlarımız ve tadillerinizle resanet ve kuvvet kazanacak olan tedbirlerimizin bu mücadeleden mutlaka galip çıkacağına katiyen inanıyoruz. (Alkışlar).

Çünkü vatanımızın bugünkü çocukları yalnız büyük bir neslin evlatları değildir, aynı zamanda ölüsüz düşmanları yenen büyük bir neslin tâ kendisidir. (Alkışlar).

REİS — Söz müstakil grup reis vekili Ali Rana Tarhan'ındır.

ALİ RANA TARHAN (İstanbul) — Muhterem arkadaşlar; Sayın Başvekilimizin beyanlarının bâriz vasfı: Hâdiselerin samimî tahlili ve güçlükleri yenmek için yeni tedbirler almak azminin mevcudiyetidir.

Bu zihniyetle yenilmeyecek güçlük yoktur. Sözlerime bu itimat cümlesiyle başladıkdan sonra müsaadenizle büyük alâka ile dinlediğimiz beyanlarında bahis buyurdıkları iki esas tedbir hakkında, Grupumuzun görüşlerini arz edeyim.

Bugünkü mâişet zorluklarından en çok ıstırap çektiklerini haklı olarak ifade buyurdıkları, dar ve sabit gelirli vatandaşlara mümkün olan yardımı yapmak için sarfettikleri gayreti şükranla karşılıyoruz. Fakat yalnız bu yardımla meselenin halledilebileceği kanaatinde değiliz.

En çok ıstırap çekenleri tamamiyle tesbit etmek mümkün olsa dahi, dağıtılacak maddeler ellerine geçinceye kadar, ve dağıtılabilecekten başka hayati ihtiyaçları için, kendilerini piyasanın ezici tesiri dışında tutmağa imkân görmüyoruz. Diğer taraftan mevcudu, ihtiyacı karşılamıyacağı için ıstırap doğuran hayati maddelerin, parası çok olanlar tarafından israf edilmesi ve paramın da böylece akıp gitmesi, tabii teevviz edilemez. Yüksek fiyatların bütçeye tesiri de başka.

Hayati maddeler için istihlâki istihsal ile ayarlamadıkça ve bununla birlikte fiyat murakabesini yapmadıkça günün meselesi halledilemeyecektir.

Grupumuzun her fırsatta ifade ettiği bu kanaati değişmemiştir.

Bahis buyurdıkları (Varlık vergisi) ne gelince, Sayın Hükümetin bu kanun teklifini, malî, iktisadi, içtimai bakımlardan yerinde buluyoruz. Aynı hedefe varacak ve faydası devamlı olacak başka lâyihaları bekleriz.

Kanunun tatbiki için geniş salâhiyet istiyerek tatbiki mesuliyetini almaktan çekinmemelerini ayrıca takdire lâyık görürüz; iyi tatbika muvaffak olacaklarına itimat ederiz ve güzel başarılar dileriz. (Alkışlar).

REFİK İNCE (Manisa) — Efendim, uzun bir siyasi hayat programı tafsilâtının karşısında kendimize, üzerinde durulabilecek bir çok

mevzular bulabiliriz. Dokunulan herhangi bir noktadan teessür duymakla beraber herhangi bir noktasını ele alarak memnuniyet duymak vaziyetimiz de vardır. Hututu umumiyesiyle kendi programını bir kaç kelime içerisinde çerçevesiyen Hükûmetten benim de sureti mahsusada ricada bulunacağım bir kaç nokta vardır.

Saracoğlu, elimizde bulunan maddeler üzerinde tedbirler alıyoruz ve bu tedbirlerde şu veya bu prensiplere dikkat ediyoruz, demekle beraber bazı tedbirlerin müspet netice vermediğini görünce daha şiddetli tedbirlerle mahrumiyete doğru gidileceğini ifade ettiler. Yani kömür istihlal edemezsek istediğimiz kadar tahdide gideceğiz, diyor. Bence bunun şartı aslisi olan istihsalı arttırmak hususundaki gayretin daha evvel söylenmiş olması daha ziyade emniyetbahş olur. Nitekim Rana Tarhan arkadaşımızın da bahsettiği gibi, istihlâk ile istihsal arasında muvazene temini yolunda atılacak adımlardır ki bu atılan adımların muvaffakiyetle tetevvüç etmesine ve başarılmamasına âmil olur.

Filhakika Saracoğlu fiyat murakabesi üzerinde tevakkuf etmedi. Fakat zaten kendisine verilmiş olan bir kanunla bu salâhiyetin indel-hace kullanılmıyacağını zannetmek hatadır.

Dar ve mahdud gelirli adamların ihtiyaçlarının tatminine doğru atılan adımı takdir ederiz. Fakat diğer vatandaşların da ahvali umumiyelerini nazarı dikkate alarak bir ikilik yaratmamak yolunda İdarenin takip edeceği âdilâne, emniyetkârane, sözüne itimat ederiz. Çünkü bütün hattı hareketlerinde adalet, emniyet ve tatbik kabiliyetini düstur ittihaz ettiğini söyleyen Saracoğlu'na, bu meselede dahi bilhassa ve bilhassa emniyeti muhafaza etmesinde ne kadar zaruret olduğunu söylemek isterim. Bu memlekette vatandaşın Hükûmete karşı icraatından dolayı emniyeti münselip olduğu gün, o Hükûmetin kararlarını iera etmesine imkân bulunamaz. Onun içindir ki, gayet nazik bir vaziyette tatbiki zorluk gösteren bu kararlarının tatbiki esnasında emniyeti muhafaza etmesi lüzumunu ve emniyet terazisinin bir tarafa ağırdırmaması keyfiyetini Hükûmete ehemmiyetle hatırlatmayı vazife telâkki ederim.

Beyanatlarının bir fıkrası bilhassa ve bilhassa mucibi teşekkürüm olmuştur. O da, demir, çimento ve mümasili eşya üzerinde yapıldığı artık herkesin kulaklarına kadar giden ve ıstırapı umumiye mucip olan dedikodulara sureti katiyede nihayet vermiş olmak için icap eden tedbirleri aldığı yolundaki karardır. Zaten Hükûmet mekanizması herhangi suiistimali ânında yakalamak vazifesiyle mükellef olduğuna göre, Hükûmetin, efkârı umumiyenin bu cereyanı karşısında daha katı ve azimkâr surette hareket etmeğe karar vermiş olduğunu görmekle sureti hususiyede iftihar duymuş oldu-

ğumuzu ve buna lüzum olduğunu sarahaten söylemekte fayda görüyorum.

Saracoğlu'nun izahatı bana şu kanaati verdi: Zaten bende hasıl olan şu kanaati bir defa daha söylemeğe sevketti. Bu memlekette açlık, yokluk, hattâ gıda pahalılığından sıkıntı çekmeğe meydan ve imkân yoktur. Ancak marifet; mevcut gıda maddeleri arasında bir taksim ve tevzi ve idare usulü bulabilmektir. Saracoğlu'nun bilhassa gelecek senelere ait olmak üzere ziraatin çoğaldığını ve bu sene için hakiki maişet ihtiyacımızı tehlikesiz surette temin ettiği yolundaki kanaati, gerek hal ve gerek istikbal itibariyle memnuniyeti mucip bir vaziyettir. Hiç bir zaman buğday stokumuzun bu kadar fazla olmadığını söyledikten sonra, buğday stokunun şu veya bu şekilde ihtiyacı âmmeye hasır ve sarfı yolundaki teminatı ve gelecek sene için yapılan zeriyatın çokluğu bizim için maişet noktasından emniyet ve şükranla karşılanacak bir keyfiyettir.

Arkadaşlar; ihtikâr belâsının üzerinde âmenin nefreti toplaşmıştır. Fakat bu belâyı defetmek hususunda evvelâ memurlarımızın ve başta hâkimlerimizin, saniyen halkın Hükûmete muzahir olması yolunda burada defaatle söz geçmiştir. İçinde bulunduğumuz buhranın ve bize fevkalâde olmak üzere teklif edilen bu kanunlarla ihtikârın önüne geçilmek hususunda zannederim ki her muhtekiri, milletin bünyesine zarar ika eden bir mikrop telâkki etmek yolunda umumî bir zihniyetin viedanlarda yer etmesi sayesinde imha edebiliriz. İllâ bilhassa münevver tabakanın üç, beş hususi dostunun veya menfaatin tesiri altında bu gibi ihtikâr zihniyetiyle mücadelede alemdarlık yapmamış olması, bence bu geniş sahayı onlara bırakmak zihniyeti fecaatin müvellidi olur. Vatandaşlara bunu bir daha tekrar etmekte fayda görüyorum. Bir varlık vergisi kanunu teklifi karşısındayız. Bu kanunun geç kaldığına kanaatımız vardır.

B. M. Meclisinde, bilhassa Parti Grupunda fazla kazançlar üzerinde lâzım geldiği derecede tedbir alınmadığı söylenmiş olmasından ilham alan Hükûmeti, bu şekilde bir kanun getirdiğinden dolayı teşekküre lâyık görürüm. Kararlarının katî ve nihai olması bir çok merasim ile esas davanın yürütülmemesi yolundaki fikre iştirak ederim.

Hukuk prensiplerine muhalif olduğu yolunda vârit olacak itirazlara cevap olarak şunu söyleyirim: hukuk; hayatın icaplarını takip ettiği gündür ki şayanı hürmettir. (Bravo sesleri) Hukuk; bugünkü içtimai ihtiyaçlara tevafuk etmeyen bir takım düsturlarla yarım kalıp realite ile münasebeti olmadığı gün zaruri olmaktan asla çıkamaz. Ondan dolayıdır ki dar zamanlarımızda hukuk prensiplerimizin fevkinde olarak bir İstiklâl mahkemesi yaratmış ve onlara fevkalâde

salâhiyet vermişsek o günkü ihtiyacı temin eden yeni bir hukuk ihdas ederek verdik. Nesil ki bir tek adama; sen Başkumandansın, B. M. Meclisinin salâhiyetini haizsin demişsek, teşrii müessesenin salâhiyetinin verilmesinden husule gelecek hakikî sahibine iadesi hususunda tutulmuş olan o anda böyle bir hukuki müessesenin yaratılmasında millete temin edeceği menfaat düşünülerek böyle bir karar verilmiştir.

Bence kararların şu veya bu idare adamları tarafından olsa dahi, katı ve nihai olması; bu günkü ihtikâr belâsının önüne geçilmesi veyahut ihtikâr etmek suretiyle kazanılmış olan paraların hakikî sahibine iadesi hususunda tutulmuş olan yolu doğru ve en esaslı bir yol olarak görmekteyim. Binaenaleyh yine bir Türk profesörü arkadaşımızın söylediği gibi, hukuk inkulâpların perçinidir. Binaenaleyh bugün, içinde bulunduğumuz inkulâp hayatımızın, içinde bulunduğumuz buhran hayatımızın istilzam ettiği vecibeleri perçinleyen bir hukuk karşısında hürmetle ve ihtiyacı ifade ettiğinden dolayı şükranla tevakkuf etmeyi bir vazife telâkki ederim.

Arkadaşlar, İnönü'nün son nutku lâzımı kadar ehemmiyetlidir ve her vatandaşın kulâğında bir küpe olmaya, herkesin dimağında bir ikaz çanı rolünü oynamaya çok müsaittir. İhtikâra karşı nefretin en güzel ifadesi, vetandaşlık duygularının felâket zamanında bir noktada toplanması yolunda son olarak aldığımız bu derslerin tatbikatından biri olarak gördüğüm bu beyanatta ve kanunların kabulünde umumî ve millî fayda bulmaktayım. Şu vesile ile Hükûmetten bir ricada daha bulunacağım; içinde bulunduğumuz devrenin emniyet havası yaratmaya çok müsait, çok lâzım bir devir olduğunu bir dakika hatırdan çıkarmamalıyız. Bu emniyeti temin edecek anasırım başında Devlet memurları gelir.

Devlet memurlarının hissiyata kapılmıyarak, Devlet memurlarının kanun ve nizamları kendilerine rehber ittihaz ederek bilgilerinin ve kaygılarının aneak memleket menfaati yolunda olmasından mütevellit vaziyettir ki, bizim istediğimizi başarmamızı ve muvaffakiyetimizi elde etmeğe medar olur. Evvel ve ahir diyeceğim ki; memur denilen idare ve siyaset adamlarının ellerine teslim ettiğimiz mukadderat karşısında kendilerinden çok şey beklediğimizdir. Saracoğlu zamanında bir Varlık vergisi kanunu, Refik Saydam zamanında bir Millî Korunma kanunu yapılar. Yapılır amma bunların heyeti mecmuası kendi ellerine verilen memurlar tarafından kıymetsiz bir hale getirilirse bu kanunlardan bir fayda beklenemez. Fakat arzuyu umumilerin yanı başında, millî iradenin arzu ettiği menafii umumiyenin yanında bunlardan beklediğimiz vazife hakkıyla ifa edilirse bence bu memleket kartulur. Biz bu millettten kazanç vergisi olarak, vergi olarak onar para onar para topladığımız bu paralarla aneak bu milletin menfaatinden mâada

hiç bir şey düşünmediğimizden, yine bu kanunun muvaffakiyetle tatbiki keyfiyetini onların hizmetine, vatanseverliğine, namuskâr ellerine teslim etmiş oluyoruz.

Binaenaleyh sözlerime nihayet verirken Saracoğlu'nun sözlerini aynen tekrar edeceğim; içinde bulunduğumuz mücadeleden dahi muzafferiyetle ve katiyetle çıkacağımızdan emin buluyoruz. (Alkışlar).

MUHİTTİN BAHA PARS (Bursa) — Arkadaşlar; hepinizin gönlünü ferahlıkla kabartan ve istikbale çok iyi bakmanızı icabettiren yeni bir söz tarzı beni çok sevindirdi. Saracoğlu Başvekil olduğu zaman «Bu halk beni yetiştirdi, ona borcum var, ödeyeceğim» dedi. Halkın kendisini idare edenlerden evvelâ ve en çok istediği şey samimiyet ve açık sözlülüktür. Saracoğlu bugün onu yaptı. Bu kürsüden şimdiye kadar pek az işittiğimiz şekilde, hata yaptık, yanlış görmüşüz, tashih edeceğiz, dedi. Bunu dinliyen bütün millet Saracoğlu'nun ilk nutkundaki «Beni bu millet yetiştirdi, ona vazifemi ifa edeceğim» vadini yerine getirdiğini görmekle sevinmekteyiz. Halk arasında hepinizin hissettiğimiz bir endişe vardı. Buraya gelirken zaten bu kararların bir kısmı işitilmekte idi: Memurlara yardım edilecek. Memurların fazla maaş alanları var, onlar bu yardımdan istifade edecekler de halk arasındaki sabit ve az gelirli ne olacaktır? Şükranla öğrendik ki düşünülen yalnız memurlar değil, halk arasındaki sabit ve az gelirli, yani yardıma muhtaç olanlar da himaye edilecektir. Bundan dolayı dahi Saracoğlu Hükûmetine teşekkür ederim.

Refik İnce'nin de işaret ettiği gibi, bu çok güzel kararların tatbiki ellerine verilecek memurların biraz daha müteyakkız, biraz daha dikkatli ve pek çok faziletli olmalarını bu kürsüden temenni etmeği ve Büyük Millet Meclisi namına onlara bunu ihtar etmeği vazife bilirim. (Bravo sesleri). İhtikâr yapan, yolunu şaşırarak vatandaşın zararına buğdayını fazla sattığı derecede sevinen köylü kadar, rüşvet alan ve hırsızlık yapan memur da vatan haini adedilebilir. (Hattâ daha fazla sesleri).

Arkadaşlar, hırsızlıkların şöyle böyle affedileceği zamanlar, hırsızlıkların, rüşvet alışlarının, ihtikârların tabii zamanlardaki muayyen ve tabii cezalara uğratılacağı zamanlar vardır. Fakat öyle zamanlar da vardır ki bir varil benzin hırsızlığı memleketin en büyük hainlik eürümünü teşkil edebilir. Zamanımız en küçük eürümlerin bile bu memlekete çok büyük fenalıklar yapması muhtemel olan zamanlardır. Bunun için Hükûmetin muhtekirler üzerindeki dikkatini hiç şüphesiz memurlardan da eksiltmeyeceğini görüyor ve seviniyorum. Bize verdiği sözü tuttuğu için, tam milletin evlâdı olarak millet gibi düşündüğü için Saracoğlu'na teşekkür ederim. Bugün verilen kararlardan,

yapılan tekliflerden bir çoğu bu milletin kafasında ve kalbinde titremekte idi. Bunu yapmakla milletin istediğini düşündü ve sevdiğini yapmış oldu. (Alkışlar).

MALİYE V. FUAD AĞRALI (Elâzığ) — Arkadaşlar; Başvekilin beyanatında mevzu bahis etmiş olduğu noktalardan üçüne ait kanun lâyhaları gelen evrakın 1, 2, 3 numaralarında bulunmaktadır. Bunlardan birisi varlık vergisine ait kanun lâyhası, diğeri de memurlara parasız olarak giyim eşyası verilmesi hakkındaki kanun lâyhasıdır. Üçüncüsü zeytinyağı ve diğer nebatî yağları tâsir eden fabrikalardan, müesseselerden alınacak muamele vergisinin aynen alınması hakkındaki kanun lâyhasıdır. Bunların derecesi müstaceliyeti Başvekilin beyanatında tafsilen anlaşılmış olduğu için bu bapta uzun maruzatta bulunmağa lüzum görmüyorum. Binaenaleyh istirhamım, bu kanun lâyhalarının havale olunacağı encümenlerden tencip buyuracağımız miktarda arkadaş tefrikiyle Muvakkat bir encümen teşkil olunarak bu Muvakkat encümende müzakeresiyle müstacelen çıkarılmasına müsaade buyurmanızdır. (Muvafık sesleri).

REİS — Efendim, gelen evrak arasında 1, 2, 3 numaralı kanun lâyhalarının ruznameye alınarak Adliye, Maliye, Bütçe ve İktisat encümenlerinden müteşekkil Muvakkat bir encümende müstacelen müzakeresini teklif ediyorlar. Evvelâ 1, 2, 3 numaralı lâyhaların ruznameye

alınmasını kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

Adliye, Maliye, İktisat ve Bütçe encümenlerinden mürekkep bir Muvakkat encümen teşkil ile bu lâyhaların müstacelen müzakeresi hakkındaki teklifi yüksek reyinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Kabul etmeyenler.. Kabul edilmiştir.

Encümen faaliyetine başlayacaktır.

GALİB PEKEL (Tokad) — Kaçar kişi alınacaktır?

REİS — Bu encümenlerden beşer kişi alınarak bir Muvakkat encümen teşkil edilecektir.

Başvekil ŞÜKRÜ SARACOĞLU (İzmir) — Bendenizden sonra söz alarak bu kürsüde konuşan arkadaşların sözlerinde iki büyük mâna gördüm. Bunlardan birisi; tasvip mânasına gelen sözlerdir. Bu, kalbimizdeki kuvveti arttırmıştır. Bu tasvipler, hakikaten bizi daha iyi yollara sevkedeceği için kendilerine teşekkür ederken ilâve etmek istiyorum ki, ikinci mânasının delâet ettiği sözler - ki ikaz sadedindedir - bu ikazdan, kendilerine vadediyorum, uyanık durmağa çalışacağız, istifade edeceğiz. Yalnız biz istifade etmiyeceğiz, memleketi de istifade ettireceğiz. (Bravo sesleri ve alkışlar).

REİS — Encümen çalışmalarına vakit bırakmak ve saat on beşte toplanılmak üzere celseyi kapatıyorum.

Kapanma saati : 11,45

İKİNCİ CELSE

Açılma saati : 15,05

REİS — Şemsettin Günaltay

KÂTİPLER: Kemal Turan (İsparta), Hamdi Selçuk (Hatay).

REİS — Celse açılmıştır.

4. — RİYASET DİVANININ HEYETİ UMUMİYEYE MARUZATI

1. — *Erzurum mebusu ve Dahiliye vekili Dr. Ahmed Fikri Tuzer'in vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi*

REİS — Erzurum mebusu ve Dahiliye vekili Dr. Fikri Tuzer'in vefatına dair tezkeredir, okuyoruz.

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

5. XI. 1942

Sabık Dahiliye vekili Erzurum mebusu Dr. Ahmed Fikri Tuzer'in 16. VIII. 1942 tarihinde

Ankara'da vefa ettiği Dahiliye vekilliğinden alınan 4. XI. 1942 tarihli ve 522302 - 44/27661 sayılı tezkerede bildirilmiştir. Teessürle arz ederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Arkadaşımızın hâtirasına hürmeten iki dakika ayakta durulmasını teklif ediyorum. (İki dakika ayakta sükût edildi).

2. — *Malatya mebusu Dr. Hilmi Oytâç'ın vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
8. X. 1942

Malatya mebusu Dr. Hilmi Oytâç'ın 5. X. 1942 günü İstanbul'da vefat ettiği Dahiliye vekilliğinden bildirilmiştir. Teessürle arz ederim.
Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Merhum arkadaşımızın hâtırasına hürmeten iki dakika ayakta durulmasını teklif ediyorum.

(İki dakika ayakta sükût edildi).

3. — *Gümüşane mebusu Durak Sakarya'nın vefat etmiş olduğuna dair Başvekâlet tezkeresi*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
26. X. 1942

Gümüşane mebusu Durak Sakarya'nın 21. X. 1942 günü kalp sektesinden Bursa'da vefat ettiği Dahiliye vekilliğinden alınan 23. X. 1942 tarihli ve 522302 - 27066 sayılı tezkerede bildirilmiştir. Teessürle arz ederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — Merhumun hâtırasına hürmeten iki dakika ayakta sükût edilmesini rica ederim.

(İki dakika ayakta sükût edildi).

4. — *Dahiliye vekili iken vefat eden Erzurum mebusu Dr. Fikri Tuzer'in yerine Kütahya me-*

usu Receb Peker'in tâyin edilmiş olduğuna dair Riyaseti Cumhur tezkeresi

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
17. VIII. 1942

İrtihal eden Erzurum mebusu Dr. Ahmed Fikri Tuzer'den açılan Dahiliye vekilliğine Başvekilin inhası veçhile Kütahya mebusu Receb Peker'in tâyin edildiğini saygılarımla arz ederim.

Reisicumhur
İsmet İnönü

(Alkışlar, Allah muvaffak etsin sesleri).

5. — *Cemiyetler kanununun 38 nci maddesine iki fıkra ilâvesine dair olan kanun lâyihasının geri verilmesi hakkında Başvekâlet tezkeresi*

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine
20. VIII. 1942

3512 sayılı Cemiyetler kanununun 38 nci maddesine iki müstakil fıkra ilâvesi hakkında olup 3. II. 1939 tarihli ve 6/3752 sayılı tezkere ile sunulmuş olan kanun lâyihasının yeniden tetkik edilmek üzere geri alınması Maarif vekilliğince istenilmektedir.

Mezkûr lâyihanın iadesine müsaade buyurulmasını rica ederim.

Başvekil
Ş. Saracoğlu

REİS — İade ediyoruz.

5. — MÜZAKERE EDİLEN MADDELER

1. — *Büyük Millet Meclisi ve müstemilâtı ile Millî saraylar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/53) [1].*

(Mazbata okundu).

REİS İttıla hâsil olmuştur.

2. — *Büyük Millet Meclisi 1942 yılı şubat ve mart ayları hesabı hakkında Meclis Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/51) [2].*

(Mazbata okundu).

REİS — Meclisçe ittila hâsil edilmiştir.

3. — *Büyük Millet Meclisi 1942 yılı nisan ve mayıs ayları hesabı hakkında Murakıplık raporu (5/52) [3].*

LÜTFİ GÖREN (Bolu) — Muhterem arkadaşlar, Meclis Hesapları tetkiki encümeninin nisan iptidasında bankada mevcut gösterdiği para ile, yine ruznamede yazılı olan murakıp raporu-

[1] 1 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

[2] 2 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

[3] 3 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

nun nisan iptidasında bankada mevcut gösterdiği para yekûnları arasında mübâyenet vardır. Bu her iki raporun da Encümene havale edilerek tetkiki icabeder kanaatindeyim. Ufak bir farktır amma ne de olsa hesaptır. Birisi nisan ayında şu kadar kalıyor diyor, o biri bu kadar kalıyor diye farklı gösteriyor. Fakat her iki rapor da, banka hesaplarına uygundur diyor. Binaenaleyh murakıp raporıyla encümen mazbatasının encümene giderek noksanlık, yanlışlık nerede olduğunun bilinmesi icabeder kanaatindeyim.

REİS — Encümen bir şey diyecek mi?

MECLİS HESAPLARININ TETKİKİ En. REİSİ MAZHAR MÜFİT KANSU (Çoruh) — Efendim, encümene iade buyurun da tetkik edelim.

REİS — Encümene veriyoruz.

4. — *Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası (1/877) [1]*

REİS — Encümene havale buyurduğunuz Varlık vergisi kanun lâyihası çıkmış, tab ve tevzi edilmiştir.

[1] 4 sayılı basmayazı zaptın sonundadır.

MALİYE V. FUAD AĞRALI (Elazığ) — Sabahleyin vâkı mâruzatım üzerine ruznameye alınmasını kabul buyduğunuz Varlık vergisi kanun lâyihasının tab ve tevzi edilmiş olduğu makamı Riyasetten tebliğ buyuruldu.

Müsaade buyurursanız bendeniz bu kanun lâyihasının müstacelen müzakeresini teklif ediyorum.

REİS — Varlık vergisi kanun lâyihasının müstacelen müzakeresi Hükûmet tarafından teklif olunmaktadır. Reyinize arz ediyorum. Kabul buyuranlar... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesi hakkında mütalâa var mı?

RASİH KAPLAN (Antalya) — Arkadaşlar, lâyiha'nın heyeti umumiyesi üzerinde öğleden evvelki celsemizde sayın Başvekilimiz etraflıca izahat verdi. Bu izahat esnasında temas buyurdıkları bazı noktalar üzerinde bendeniz de duracağım. Lâyiha Cihan harbinin aldığı şekil üzerine memleketimizin bu büyük karpten tabii olarak gördüğü teessüre ve istiraba karşılık olmak üzere Devletçe ve Hükûmetçe düşünülen tedbirlerden biri olarak, belki de başı olarak Meclisi Âlinin huzuruna gelmiş bulunuyor.

Arkadaşlar, bu Varlık vergisini kanunlaştırırken yurtdaşlarımızın bugünkü durumda vurdun ve milletin vaziyetini gözönünde tutarak bugünkü çalışan davulun düğün davulu olmadığını bilerek Türk milletinin ne kadar hassas ve ne kadar sağlam durumda olduğunu dünyaya karşı bir daha göstermek fırsatını vermektedir.

Arkadaşlar, Millî mücadelede Anadolu'da tüccarların verdiği, servet sahiplerinin verdiği büyük, şerefli bir imtihan vardı. Bugün de onu göreceğiz ki memleketin bu şerefli tarihini servet sahipleri hiç bir vakit kaybetmeyeceklerdir. Bu yurdla ilgili olan, bu yurdu seven bu yurdun evlâtları o - tarihte bilirsiniz, nasıl bütün servet sahiplerinin mallarının yüzde kırk ikisine vaziyet kararı vermiştik - o kararı nasıl seve seve tatbik etmişlerse yine Türk tüccarları bu yurdun tehlikede görüldüğü günlerde her vakit için bu tarihî şerefli mevkilerini göstermek durumundadırlar.

Arkadaşlar, sayın Başvekilimizin son temas ettikleri diğer bir noktaya işaret edeceğim. Kanunu tatbikle mükellef olan bütün ilgililer, vazifelilerden - Başvekilimizin ifadesini aynen alacağım - iyi çalışanlar mükâfat görececek, fena çalışanlar mücazat görecektir. Arkadaşlar mücadelede hiç bir vakit tek cepheli olmayacağız. Daima iyi çalışanı mükâfatlandırdığımız gibi Büyük Millet Meclisinin şiarı odur ki; kötü çalışanlar, kim olursa olsun, daima tecziye edileceklerdir, mücazatlandırılacaklardır. Onun için bugüne kadar keçeyi sudan geçtim, bundan sonra da çekerim sevdasında olan varsa aklma şunu koymalı ki kendisinin başında Türkiye Büyük Millet Meclisi vardır. Türkiye Büyük Millet Meclisi kötülükle nasıl mücadele edileceğini gayet

iyi bilir. O mücadele günleri gelmiş ve başlamış bulunuyor. Onun için bugünkü cezalardan korkmayanlar, daha ağırlarının alınmak üzere olduğunu akıllarından hiç çıkarmasınlar. Türk milleti hiç bir vakit ne yurdunu, ne de istiklâlini, şunun bunun kazancı veya eğlencesi şerefine feda edecek değildir. (Alkışlar). Onun için kanunun heyeti umumiyesini müzakere ederken Meclisi Âlinin huzurunda serdedeceğim tek mütalâa varsa o da, kanunun iyi ve dürüst tatbikini Hkûmetten dilemektir. Dürüst tatbik etmiyerek suiistimale sapsmış olanlar olursa, yalnız bu kanunda değil, her işte onların üzerinde, Başvekilimizin burada öğleden evvel izah buyurduğu gibi, bütün tahkiklerini ikmal ederek suiistimal yapmış olanlardan ceza makinesine verilmesi lâzımdır. Bunları diliyerek kanunun heyeti umumiyesi üzerindeki sözüme nihayet veriyorum.

GI. KÂZIM KARABEKİR (İstanbul) — Arkadaşlar, çok yerinde olan bu kanun hakkında bir kaç söz söylemek istiyorum.

Evvelâ kanunun adı «Varlık vergisi» dir. Varlık, bizde malûm olduğu üzere daha ziyade mevcudiyet mânasındadır (Gürültüler). Yabancılardan dil öğrenenler de bunu böyle telâkki edebilir.

İkincisi; servet mânasına kullandığımız zamanda dahi bu kanunun muhtevasiyle biraz tezat teşkil ediyor. Çünkü vergiyi servet sahibi olanlar değil, aşırı kazanç sahibi olanlar verecektir. Eğer encümen münasip görürse bunun adına «Aşırı kazanç vergisi kanunu» diyelim. (Hayır sesleri, gürültüler).

Kanunun kendisine gelince; eğer bu kanunla muvazi olarak bazı tedbirler alınmazsa vergi verenlerin bazıları verdikleri parayı telâfi için fiyatların artmasına daha ziyade bir yol tutmalarından korkarım. Bu suretle bu yeni vergi görünüşte fazla kazanç sahiplerinden alınır, fakat hakikatte yine fakir halktan Hükûmet Hazinesinden çıkabilir. Bunun için bendeniz pahahlığın önüne geçilmesi için iki mühim tedbir arzetmek istiyorum. Bu tedbirlerin bu kanunla muvazi olarak yürütmesi lâzımdır.

Birincisi: İthalât işlerinde bazı yanlışlıklar vardır. Bunların âcilen tashihiidir. Meselâ dışarıdan gelen mallar, hattâ Almanya'dan, karadan trenle geldiği halde dahi sahiplerine çok fazla kâr bırakmaktadır. Yüzde 35 ile bugün vagonlarla yığılı bir çok mal gelmiş ve bu suretle fazla fiyatla satılmakta bulunmuştur.

Sonra getirilen malların faturaları - bir çok tüccarlarla temasımdan - uydurulmuş olduğuna ben de kani oldum. Bunu hakikî bedelinden fazla gösteriyorlar ve bu ithalâtçıların oralarda yazıhaneleri de vardır, orada mübayaâ oluyor, asıl fabrikadan alınmış olmuyor. O kâr da zammedilerek memleket içine geliyor ve memleket içinde

bilhassa İzmir, İstanbul şubeleri ayrı ayrı isimlerle mukayyet olduğu için İzmir namına geliyor, üstüne o da bir kâr koyuyor, bu suretle İstanbul'a geliyor. Sonra ithalâteçi, toptancı, perakendeci aynı elde bulunduğundan küçük sermaye sahipleri, bilhassa Anadolu tüccarları İstanbul'dan mal alamıyorlar veyahut çürük çarık şeyleri çok pahalı alıyorlar. Buna, Anadolu içine girince, tabii onlar da bir kâr koyuyor ve bu suretle eşya fiyatları yükseldikçe onun karşısında müstahsilimiz de kendi mallarının fiyatını yükseltiyorlar. Sonra ithalâteçilerin çoğu sigorta yaptırmadıkları halde sigorta yaptırmış gibi mallarına zam yaptıkları vâkidir. Bu suretle ithalât malları daha fazla yükseliyor. Bunlar yetişmiyor gibi birde gelen malları uzun müddet gümrüklerde istif ediyorlar ve piyasada tamamiyle buhran hasıl olduktan sonra ceste ceste çıkarıyorlar. Bu suretle de ithalât malları yükseliyor. Bu ticaret birliklerine geniş salâhiyet verilmesi ve yanlarına az ücretli kâtip konulması bu gibi fenalıklara yol açtığını da bir çok yerlerden işittim ve tahkik ettim. Binaenaleyh ihracat mallarını behemehal düşürmeye çalışmak ve kendilerinden vergi alacağımız kimselerin daha ziyade bu işleri bildikleri gibi yükseltmeye mâni olmaya çalışmak çok lâzımdır. Sonra buna karşı ihracat mallarımızın fiyatlarını gelen mala tekabül edecek şekilde yükseltmeye çalışmalıdır. Bu suretle yine bir iyilik, ve salâh hasıl olabilir.

İkincisi; istihsalâtımızı ucuza maletmek ve ihtikâra yol vermemek. Bunun için insan, hayvan, malzeme ve para enerjimizi kâmilan kullanmalıyız. Bilhassa şehirlerde hele İstanbul'da son zamanlarda yarı çıplak bir çok dilenciler ve hammallik ve elden satış işlerini yapar gibi görünerek aynı işi yapan bir çok kimseler, dosta düşmana karşı çok fena bir manzara gösteriyorlar. Bizim çocuklarımız bile tarlalarda çalışıyorlar. Böyle bir milletin böyle gençleri şehirlerde beyhude enerji sarfetmesi yanlış bir şey olduğu için, çocuklara varmaya kadar kuvvetli bir teşkilâtla bütün enerji kaynaklarımızı işletmeliyiz. Bu hususta para meselesi de çok mühimdir. Bu gün kazanç sahiplerinin bilhassa köylülerimizin dahi kazandıkları parayı yeni bir enerji gibi millet hazinesinde işletmeğe meydan vermiyor. Refah ilerledikçe köylerde işret ve kumar başlamıştır. Köylüler barlara da gitmeğe başlamıştır. Kasabalarda ise çok acı olmakla beraber hepimizin gözü önünde metres hayatı yaşanmağa başlamıştır. Halbuki kazanç yapanlar aynı zamanda millet hazinesine faydalı olacak bir şekilde bu paraları sarfetmelidirler. Etmiyorlarsa buna karşı tedbir alınmalıdır. Halkın büyük kısmı ihtiyaç içinde kıvrılırken böyle kazançları böyle keyfi israflarda bulunması mânen ilerisi için de hayırlı bir şey olmaz, tehlikeli bir şeydir. Sonra fiyatların alabildiğine yükselmesine karşı vakit geçirmeden tedbirler almalıyız.

Bunun için gerek ordunun, gerek milletin iş meselesi topyekûn harbin icabı ve hile topyekûn idare edilmesi meselesi üzerinde hassasiyetle durmak lâzımdır. Aynı yerde pahalılığın yükselmesine muhtelif ellerin mübayaası yapması sebep oluyor. Aynı yerde erzakın çürümesine dahi yine bu tarzdaki şekiller sebep oluyor. Sonra ithalât mallarını ucuza maletmek için tedbirler alınırken dahili istihsalimiz için yükseltilen sebeplerini birer birer ortadan kaldırmalıdır. Bugün pazarlarda fiyatları yalnız toptancılar koyuyor, belediyeler değil. Geliyor köylüye bu malın okkasını elli kuruşa alacağını diyor. Köylü derhal pazar yerinde 60 kuruş istiyor. Bu fiyata akşama kadar satamazsa götürüp tüccara 50 kuruştan veriyor. Belediyeler bunlarla mücadele etmeli ve bu mücadele işinde teçhiz edilmeli ve merkezden yardım görmelidir. Halbuki belediyelerin de mahsulâtı müzayedeye koyduklarına şahit oluyoruz. Birbirleriyle âdeta rekabet edeceğine fiyat arttırıyorlar. Bunun neticesi tehlikelidir.

Sonra şahit oluyoruz ki kazanç hırsıyla, bir çok kimseler vazifelerini terkederek ticarete atılmaktadırlar. İstanbul'da böyle bir çok memurların, hattâ bazı emniyet memurlarından istifa ederek, meselâ zeytinyağı ticareti gibi ticaret yaptıklarını gördük. Bankalar da normal zaman gibi bol kredi açınca fiyatlar alabildiğine artmıştır.

Sonra para bol olanların mübrem ihtiyacı istedikleri kadar almalarına mâni tedbirler alınmalıdır.

Sonra ailelerimizin israflarını durdurmalı ve bunu neşriyat ve sair vasıtalarla temin etmelidir. Bayanlarımız tasarrufu muharebeye hazırlanan bir askerın vazifesi gibi mukaddes tanımalıdır. Öyle aileler tanıyoruz ki düzünelerle ayakkabı, düzünelerle çorap aldıkları halde bir türlü doymuyorlar. Bunların memlekete zararları malumdur.

Sonra, memurlarımızın, hele para işleriyle ilgili olanların katî surette metres hayatlarına ve kanunen menedilmiş olan kumara karşı bu kanunun hükümlerinin icapları tatbik olunmalıdır. Hükümetimizin mühim olarıktan şuna da elkoymasını rica ederim : İşlerimizi ehil olanlara vereceğimiz gibi bir düziye murakabe ile bunların sağlam seciyeli olmasına dikkat etmeliyiz ve bütün muvaffakiyetlerin sırrı olan mesuliyet korkusunun hiçe sayılmamasını misalleriyle göstermeliyiz. Eğer bu tedbirler alınmazsa başlangıçta söylediğim gibi, bu kanun yerindedir, fakat fiyatların çok fırlamasına ve Hükümetin daha zecri tedbirler almak istemesine sebep olabilir.

SÜREYYA ÖRGEEVREN (Bitlis) — Arkadaşlar; bütün Türk milletini temsil eden yüksek heyetinizin huzuruna, tasdik için sunulmuş

olan kanun lâyihasının ahkâmını mütalâa ve tetkik ve münakaşa edici bir zihniyetle gelmiş değilim. Ben belki tatbiki biraz da gecikmiş addedilebilecek olan bu çok yerindeki, mâkul, hakka, adalete ve Devlet idaresinde hâkim olması lâzımgelen uyanıklık ve iyi görüş vasıflarına uygun olan kanun lâyihasının bütün cihanca ve Türk milletince ne mahiyette olduğunu kısaca belirterek, vekâletle kendimi çok şeref içinde saydığım milletime karşı tek esaslı vazifemi bir daha yapmak isterim.

Arkadaşlar; dünyanın içinde bulunduğu vaziyet malûmdur. Buna tek kelime ilâve edecek değilim. Bunun icabı olarak içinde bulunduğu vaziyet Türk milletince malûmdur. Bunun en bâriz ve nazarı dikkati celbeden kötü safhasındaki belirtisi aramızda yani Türk Cemiyeti siyasiyesi içinde teneffüs ettiğimiz havayı kazanç maddesi yapmak istidat ve temayülünde bulunan bazı insanların mevcut bulunuşunun muhakkak oluşudur. Bu hakikatı, bütün milletin etrafında kenetlenip kayalandığı Büyük Millî Şefimiz büyük nutuklarında bütün millet ve cihana anlatmış bulunuyor. Yiyecek ve giyecek eşyalarında, iktisadi kanunların, dünya vaziyetlerinin icapları olarak haddi mâkulü aşan tereffüleri bulunduğu malûmdur. Bunları bililtizam yaratanlara, insanların teneffüs ettiği havayı dahi bir kazanç vesilesi yapmak isteyen kötü ve geri zihniyetli olanlara bu kanun bir ihtar- dır ki, kendi zekâlarının, sermayelerinin ve teşebbüslerinin eseri olmayan fazla müktesebatı, millet ve memleket aleyhine taşıdıkları zihniyet ve kurdukları hilekârane tedbirlerle elde ettikleri servetleri yiyemeyeceklerdir. Bu zihniyeti taşıyan insanlara, maâlemki bu zihniyete karşı tedbirler alınması lâzımgeldiği kanaati vardır, binaenaleyh, aynı zihniyetle gidilirse daha büyük tedbirlerin alınacağını bir muhtırasını bu kanun teşkil eder. Bu kanunun en büyük ehemmiyeti, büyük bir nirengi noktası teşkil eden bir kanun olmasıdır. Onun için kanunun heyeti umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görerek maddelere geçilmesini teklif ederim.

MUVAKKAT ENCÜMEN M. M. ŞINASI DEVRİN (Zonguldak) — Efendim, Varlık vergisi kanununun heyeti umumiyesi hakkında söz almış bulunan muhterem general arkadaşlarımız, kanunu çok yerinde, hakka ve adalete uygun isabetli bir tedbir olarak tasvir buyurdular ve bu itibarla heyeti umumiyesi bakımından encümenle tam bir mutabakat halinde bulduklarını beyan buyurmuş oldular. Bundan dolayı kendilerine encümen namına teşekkür ederim.

Bundan başka muhterem General Kâzım Karabekir, muhtelif hususlara temas buyurdular. Bunlardan birineisi; kanunun adı, varlık vergisidir. Bu cihet encümende de konuşuldu, müzakere mevzuu oldu. Yüksek heyetinizce de

malûmdurki varlık, varlıklı adam, servet sahibi adam mânasında umumiyetle kullanılan bir ifadedir. Gerçi buyurdıkları varlık mefhumunu da ifade etmekte ise de kanun mali mevzu olmak bakımından ve köylere kadar yerleşmiş bir tâbir olması itibarıyla varlık kelimesinin ipkasında faide görülmüştür. Belki bu izahatımız meseleyi tazvih ettiği cihetle muhterem General de ayrıca bunun değişmemesini muvafık görürler.

Muhterem General Kâzım Karabekir bundan başka bir çok hususlara da temas buyurdular. İthalât işlerinden istihsalden, paradan, kumardan, işretten, israftan, kazanç hırsından ve saire ki her biri mühim birer mevzu olan meselelerden bahis buyurdular.

Yalnız Yüksek Heyetinizce de takdir buyurulurki, bu mühim meselelerin kanunun mevzuu hiç bir alâkası yoktur. Bu doğrudan doğruya malî bir kanun olarak tecelli etmektedir. Bu itibarla ithalât ve istihsalâtla ve içtimai vaziyetle ailevi vaziyetlerle doğrudan doğruya bir irtibatı yoktur. Bu bakımdan encümen; bu kıymetli mütalâaların bu kanunda yeri olmayacağı kanaatinde. Bu pahalılık meselesi de değildir. O da vergilerin inikâsı hususu. Burada dedikleri bir irtibat meselesidir ki, istihsalât, ithalât ve istihlâk ile asıl o zaman inikâsa sebebiyet verilebilir. Bu bakımdan da encümen kanunun umumî kalması daha faydalıdır kanaatinde. (Muvafık sesleri).

GL. KÂZİM KARABEKİR (İstanbul) — Efendim; Heyeti Celile ismi nasıl kabul ederse tabii öyle olur. Yalnız ikinci bahiste beyan ettiğim esbabı mucibeye sanırım ki, arkadaşlarımız dikkat etmediler. Kendilerinden vergi alacağımız insanların esasen memlekete, aşırı kazançla, ne kadar zarar verdikleri ortadadır. Bunun içindir ki, bu tedbirle onların karşılama çıkıyoruz. Onlar bunu görünce derhal ellerindeki malların fiyatlarını arzettiğim yollardan giderek tekrar yükseltecekler ve bu suretle de biz bunlardan aldığımızı sandığımız parayı yine fakir halkın sırtından almış olacağız. Hazineye bu suretle zarar edeceği mütalâasındayım. Arzettiğim mesele, bu kanun çıkarken söylediğim tedbirlerinde derhal, alınması lüzumudur.

REİS — Heyeti umumiyesi hakkındaki müzakereyi kâfi görüp maddelere geçilmesini kabul edenler ... Etmeyenler ... Kabul edilmiştir.

Varlık vergisi hakkında kanun

1. Verginin mevzuu

MADDE 1. — Servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere (Varlık vergisi) adıyla bir mükellefiyet tesis edilmiştir.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 2. — Varlık vergisi aşağıda yazılı zümrelere dahil olan hakikî ve hükmi şahıslardan almır :

A) 2395 ve 2728 sayılı kanunlarla ek ve tadileri mucibince mükellef bulunanlar;

B) Büyük çiftçiler (Büyük çiftçiden maksat, işinin idaresine ve vüsatine hanel getirmeksizin bu mükellefiyeti ifa edebilecekleri bu kanunda yazılı komisyonlara tesbit edilenlerdir);

C) Uhdelerinde bulunan binaların ve hisseli ise hissedarlarının hisselerine düşen bir yıllık gayrisâfi iradı yeknu 2 500 liradan ve arsalarının vergide mukayyet kıymetleri 5 000 liradan yukarı bulunan ve bu miktarların tenzilinden sonra mütebaki irat ve kıymetlerle bu vergiyi verebileceği komisyonlara kararlaştırılanlar;

D) 1939 senesindenberi 2395 veya 2728 sayılı kanunlar mucibince vergiye tabi bir iş ve teşebbüsle uğraştığı halde bu kanunun neşri tarihinde işini terk, devir veya tasfiye etmiş bulunanlar;

E) Meslekleri tacir, komisyoncu, tellâl veya simsar olmadığı halde 1939 senesindenberi velev bir defaya munhasır olsa bile ticari muamelelere tavassut ederek komisyon veyahut tavassut mukabili olarak her ne nam ile olursa olsun para veya ayniyat almış olanlar.

REİS — Mütalâa varmı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... kabul edilmiştir.

MADDE 3. — İkinci maddede yazılı mükellefiyet zümrelerinden iki veya daha ziyadesine dahil olanlar bu zümrelerin her birinde ayrı ayrı mükellef tutulurlar.

Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 numaralı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müsteniden yevmiye ile istihdam edilenler yalnız bu maaş, tahsisat, ücret ve yevmiyelerinden dolayı ikinci maddenin A fıkrasındaki mükellefiyete tabi değildirler.

REİS — Mütalâa varmı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... kabul edilmiştir.

MADDE 4 — 1837 sayılı Bina vergisi kanununun 3 neü ve 1833 sayılı Arazi vergisi kanununun 2 ne maddesinde sayılı bina ve arsa sahipleri, ikinci maddenin (C) fıkrasında yazılı mükellefiyetten muaf tutulur.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Vergi, hakikî ve hükmi şahıslar namlarına tarholunur ve eshamlı ve eshamsız şirketlerde hisseye bakılmaksızın şirketlerin menkul ve gayrimenkul varlığının tamamı üzerinden almır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

2. Verginin miktarı

MADDE 6. — Yedinci maddede yazılı komisyonlar, ikinci maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiyeye takaddüm eden son yılda tarhedilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarını; çiftçilerde mükellefin zirai vaziyetini ve gayrimenkul sahiplerinde irat ve vergi kıymeti miktarlarını gözden geçirmekle beraber bunlarla mukayyet olmaksızın edinecekleri kanaate göre takdir ve tesbit ederler. Ancak 2395 sayılı kanunun 11 ne maddesi hükmü dairesinde kazanç bayannamelerine bilânço raptetmek mecburiyetinde bulunan anonim, komandit, limit ve sermayesi üzerinde kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin vergileri, 1941 takvim yılına veya ticari yılına ve ticaret hanelerini terk, devir ve tasfiye etmiş olanlarda terk, devir ve tasfiyeye takaddüm eden son seneye ait safî kazanemin yüzde ellisinden aşağı ve anonim şirketlerde yüzde yetmişinden yukarı olamaz.

İkinci maddenin (B) fıkrasında yazılı çiftçilerin mükellefiyetleri de varlıklarının yüzde beşini geçemez.

REİS — Mütalâa varmı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

3. Verginin tarhı

MADDE 7. — İkinci maddede yazılı servet ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit üzere her vilâyet ve kaza merkezinde mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliği altında en büyük malmemurundan ve ticaret odalarıyla belediyelere kendi âzaları arasından seçilecek ikişer âzadan müteşekkil bir ve icabına göre mütaaddit komisyon kurulur. Ticaret odası bulunmayan yerlerde, bu odanın seçeceği âzalar yerine belediyece, hariçten ticaret ve ziraatten anlıyanlar arasından iki âza seçilir.

En büyük mülkiye ve maliye memurları bu komisyonlarda bizzat bulunmakla mükelleftirler. Ancak birden fazla komisyon kurulan yerlerde tensip edecekleri memurları tevkil edebilirler, ve kendileri de icabına göre istedikleri komisyonlarda bulunabilirler.

Komisyonların, büyük çiftçileri tesbit için yapacağı toplantılarda ticaret odası yerine ziraat odalarıyla kendi âzaları arasından ve bulunmayan yerlerde belediyelere hariçten ve ziraatten anlıyanlar arasından seçilecek iki âza komisyona iştirak eder.

Komisyon kararları ekseriyetle verilir, reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 8. — Komisyonlar, şirketlerin mükellefiyetlerini tesbit ettikleri sırada şirketlerin de servetleri derecesini ve fevkalâde kazançlarını araştırarak bunların da mükellefiyetlerini takdir ederler.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Komisyonlar, muhtelif zümrelerin mükellefiyet derecelerini tesbit işini on beş gün içinde inatç ile mükelleftirler. Bu müddet zarfında işini bitiremeyen komisyonların memur olmıyan âzası değiştirilerek yerlerine son mebus intihabında müntehibi sani olanlar arasından belediye reislerince seçilecek dörder zat alınmak suretiyle komisyonların âzası tamamlanır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Mükelleflerin tesbiti sırasında komisyonlara unutulmuş olanların isimleri komisyonların dağılmasından itibaren en geç iki ay içinde varidat dairelerince tesbit olunarak 7 neî madde hükmü dairesinde yeniden teşkil edilecek komisyonlara bildirilir. Komisyonlar âzami on beş gün içinde bu mükelleflerin vergi miktarlarını kararlaştırmağa mecburdurlar.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul buyuranlar... Etmeyenler... Madde kabul edilmiştir.

4. Verginin tebliğ ve tahsili

MADDE 11. — Komisyon kararları, şehir ve kasabalarda varidat dairelerinin kapılarına ve köylere münasip mahallere listeler yapıştirılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunur. Listelerin asıldığı, gündelik gazete çıkan yerlerde gazetelerle ve gündelik gazete çıkmayan mahallerde belediye tellâlları marifetiyle halka ayrıca haber verilir.

Komisyon kararları nihaî ve katî mahiyette olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri tarhiyatı yapan komisyonların vazife gördüğü mahallerin en büyük memuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir.

MUVAKKAT En. M. M. ŞİNASİ DEVRİN (Zonguldak) — Burada bir tabî hatası var. Sondan ikinci satırda (en büyük memuru) denilmiş (en büyük malmemuru) olacaktır.

REİS — Maddeyi bu suretle reyinize arz ediyorum. Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 12. — Mükellefler vergilerini talik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırımağa mecburdurlar.

On beş günlük müddetin geçmesini bekleme-

den mahallin en büyük malmemuru lüzum gördüğü mükelleflerin menkul ve gayrimenkul mallarıyla alacak, hak ve menfaatlerinin ihtiyaten hazine karar verebilir.

On beş günlük müddet içinde yatırılmıyan vergilerin Tahsili emval kanununa tevfikân tahsiline tevessül edilmekle beraber vergi miktarına müddetin dolmasından itibaren birinci hafta için yüzde bir ve ikinci hafta için yüzde iki zammolunur.

Talik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemeyen mükellefler borçlarını tamamen ödeyinceye kadar memleketin herhangi bir yerinde bedenî kabiliyetlerine göre askerî mahiyeti haiz olmıyan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Ancak üçüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddedeki mükellefiyete tabi bulunanlarla kadınların ve elli beş yaşını müteceviz erkeklerin borçları hakkında Tahsili emval kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar çalışma mükellefiyetine tabi tutulmıyabilirler. Bu fıkra hükmüne göre çalıştırılanlara verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.

Çalışma mecburiyetinin tatbik tarzı Hükümetçe hazırlanacak bir talimatname ile tayın olunur.

Birinci fıkrada yazılı on beş günlük müddet içinde vergilerini vermeyen mükellefler, aynı müddet zarfında vergileri miktarınca Hazine komanditerlerin şahsi mallarından istifası hususundaki ettikleri takdirde bu mükellefler hakkında Tahsili emval kanununun ve çalışma mecburiyetinin tatbiki bir ay müddetle geri bırakılabilir.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

MADDE 13. — Kollektif ve komandit şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortakların ve komanditelerin şahsi mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditeler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilirler ve on ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmü bunlar hakkında da tatbik olunur.

Bu madde ile on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz.

REİS — Mütalâa var mı? Kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

5. Teminat

MADDE 14. — Varlık vergisiyle mükellef tutulanların ikametgâhlarında, gerek kendilerine ve gerek karı veya kocalarına veya kendileriyle birlikte oturan usul ve furuğıyla kardeşlerine ait dükkân, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerde veya bunlara benzer yerlerde bulunan bütün menkul mallarla tapuda veya

vergide bunlardan herhangi biri namına kayıtlı olan gayrimenkul mallar bu kanun mucibince alınacak vergi ve zamların kanunî teminatı hükmünde olup bu malların satılmasında da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunur. Verginin teminatını teşkil eden bu mallardan mükellefin kendisine veya karı ve kocasına ait olanlar hariç olmak üzere diğer mallar üzerine komisyonlarca verginin takdir ve tesbiti tarihinden itibaren bir sene zarfında ayrıca haciz konmadığı takdirde bu mallar üzerindeki teminat hükmü sona erer.

Mükelleflerin ziyedliği altında veya yukarıda yazılı mahallerde bulunan menkul mallara mütaallik satış, temlik ve rehin iddiaları muteber sayılmaz ve bu nevi mallar hakkında dermeyan olunacak istihkak iddiaları dinlenemez.

Bu kanunun neşrinden mukaddem başlamış olan ve bir ilâma veya bu hüküm ve kuvvette noterlikçe tanzim edilmiş mukaddem tarihli resmî bir senede müstenit olmıyarak yapılmış bulunan takip neticesinde icra dairelerinde konulmuş olan ihtiyatî ve icrai hacizler ancak vergi alacağının tahsilinden sonra bakıye kaldığı takdirde bu kısım hakkında infaz olunur.

Gayrimenkullerin satışında bunların Varlık vergisi mükellefiyeti ile ilişiği olmadığı alâkalı varidat dairesince tasdik edilmedikçe tapu daireleri tescil yapamaz. Yapılan tesciller hükümsüz sayılır.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler... Etmeyenler... Kabul edilmiştir.

6. Müruruzaman

MADDE 15. — 9 ve 10 neu maddelerde yazılı müddet ve şartlar içinde tarhedilemeyen ver-

giler, bu müddetler geçtikten sonra yeniden tarih ve tahsil edilemez.

Bu kanun mucibince tahakkuk ettirilmiş olan vergiler 1943 malî yılından itibaren beş yıl sonra tahsil olunamaz. Verginin tahsili için yapılacak her nevi takip muameleleri, müruruzaman keser.

REİS — Mütalâa var mı? Maddeyi kabul edenler . . . Etmeyenler . . . Kabul edilmiştir.

7. Meriyet maddeleri

MADDE 16. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

REİS — Maddeyi kabul edenler . . . Etmeyenler . . . Kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Bu kanunun hükümlerini yürütmeye İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

REİS — Maddeyi kabul edenler . . . Etmeyenler . . . Kabul edilmiştir.

Lâyihanın heyeti umumiyesini açık reyeye koyuyorum.

Açık reyeye iştirak etmeyen varsa lütfen reylerini versinler.

Rey toplama muamelesi bitmiştir.

Açık rey neticesini arz ediyorum :

Varlık vergisi kanununa (350) mebus rey vermiştir. Nisap vardır. Kanun (350) rey ve mevcudun ittifakiyle kabul edilmiştir (Alkışlar).

Muvakkat encümene havale edilen diğer lâ-yihalar hakkında encümen henüz tetkiklerini bitirmemiştir. Bunları cuma günkü ruznameye alıyoruz.

Bugün müzakere edilecek başka bir şey yoktur. Cuma günü saat 15 te toplanılmak üzere elseye nihayet veriyorum.

Kapanma saati 16,15

Varlık vergisi hakkındaki kanuna verilen reylerin neticesi

(Kanun kabul edilmiştir)

Âza adedi	: 429
Reye iştirak edenler	: 350
Kabul edenler	: 350
Reddedenler	: 0
Müstenkifler	: 0
Reye iştirak etmeyenler	: 76
Münhaller	: 3

[Kabul edenler]

<i>Afyon Karahisar</i>	Dr. Şakir Şener	Dr. Galib Kahraman	Yusuf Başkaya
Ali Çetinkaya	Nazmi Topcoğlu	Dr. Refik Güran	<i>Diyarbakır</i>
Berç Türker	Nuri Göktepe	Dr. Sadi Konuk	Cahit Çubukçu
Haydar Çerçel	<i>Balıkesir</i>	Fatın Güvendiren	Dr. Şükrü Emed
İzzet Akosman	Fahrettin Tiritioğlu	Gl. Naci Tınaz	Gl. Kiazım Seviüktök'in
Mebrure Göneng	Feyzi Sözen	Muhittin Baha Pars	Rüştü Bekit
Şevket Raşit Hatipoğlu	Gl. Kâzım Özalp	Mustafa Fehmi Gerçekler	Zeki Mesud Alsan
<i>Ağrı</i>	Hayrettin Karan	Nevzad Ayas	<i>Edirne</i>
Dr. Hüsamettin Kural	Hilmi Şeremetli	<i>Çanakkale</i>	Dr. Fatma Memik
Gl. Kemal Doğan	İsmail Hakkı Uzunçar	Atıf Kamçıl	Faik Kaltakkıran
Halid Bayrak	şılı	Avni Yukaruç	Fuad Balkan
<i>Amasya</i>	Muzaffer Akpınar	Hilmi Ergeneli	Osman Şahinbaş
Esad Uras	Osman Niyazi Burcu	Rusuhi Bulayırılı	Temel Göksel
İsmail Hakkı Mumcu	Yahya Sezai Uzay	Ziya Gevher Etili	<i>Elâzığ</i>
Nafiz Aktın	<i>Bilecik</i>	<i>Çankırı</i>	Fazıl Ahmed Aykaç
<i>Ankara</i>	Dr. Muhlis Suner	Avni Doğan	Fethi Altay
Ahmed Ulus	Kasım Gülek	Dr. Akif Arkan	Fuad Ağralı
Aka Gündüz	Memduh Şevket Esendal	Fazıl Nazmi Rükün	Sabit Sağıroğlu
Arif Baytın	<i>Bingöl</i>	Mustafa Abdülhalik	<i>Erzincan</i>
Belkis Baykan	Feridun Fikri Düşünsel	Renda	Abdülhak Fırat
Ekrem Ergun	Necmeddin Sahir Sılan	<i>Çoruh</i>	Aziz Samih İlder
Eşref Demirel	<i>Bitlis</i>	Ali Rıza Erem	Safiyüttin Erdem
Fevzi Daldal	Süreyya Örgüevren	Asım Us	Salih Başotaç
Gl. Nihat Anılmış	<i>Bolu</i>	Mazhar Müfid Kansu	Şükrü Sökmensüier
Muammer Eriş	Celâl Sait Siren	<i>Çorum</i>	<i>Erzurum</i>
Mümtaz Ökmen	Cemil Özçağlar	Eyüb Sabri Akgöl	Gl. Pertev Demirhan
Rifat Araz	Dr. Zihni Ülgen	İsmet Eker	Gl. Zeki Soydemir
<i>Antalya</i>	Emin Yerlikaya	Münir Çağıl	Münir Hüsrev Göle
Dr. Münir Soykam	Hasan Cemil Çambel	Nuri Kayaalp	Nafiz Dumlu
Numan Aksoy	Lütfi Gören	Süleyman Köstekçioğlu	Nakiye Elgün
Nurullah Esad Sumer	<i>Burdur</i>	Şakir Baran	Salim Altuğ
Rasih Kaplan	Dr. Ahmed Ruhi Yeşil-	<i>Denizli</i>	Şükrü Koçak
<i>Aydın</i>	yurt	Dr. Behçet Uz	<i>Eskişehir</i>
Adnan Menderes	İbrahim Necmi Dilmen	Dr. Hamdi Berkman	Emin Sazak
Agâh Sırrı Levend	Memed Sanlı	Fahri Akçakoca Akça	İstamat Özdamar
Dr. Hulûsi Alataş	<i>Bursa</i>	Haydar Günver	İzzet Arukan
Dr. Mazhar Germen	Atıf Akgüç	Tahir Berkay	Osman Işın

Yusuf Ziya Özer <i>Gaziantep</i>	Dr. Hüseyin Hulki Cura	Ragıp Akca	Memet Erten
Bekir Kaleli	Kâmil Dursun	Salah Yargı	Ziya Kayran
Dr. Abdurrahman Melik	Memet Aldemir	<i>Konya</i>	<i>Mardin</i>
Dr. Memet Ali Agakay	Nazmi İlker	Almed. Hamdi Dikmen	Dr. Rıza Levent
Memet Şahin	Rahmi Köken	Ali Muzaffer Göker	Edib Ergin
Ömer Asım Aksoy <i>Giresun</i>	Keşad Mimaroglu	Ali Rıza Türel	Gl. Seyfi Düzgören
Dr. Hasan Vasıf Som- yürek	Sadettin Epikmen	Dr. Osman Şevki Ulu- dağ	Hasan Menemencioğlu
Gl. İhsan Sökmen	Şehime Yunus	Galıp Gültekin	İrfan Ferid Alpaya
İsmail Sabuncu	Şükrü Saracoglu <i>Kars</i>	Gl. Ali Fuad Cebesoy	Rıza Erten
Münir Akkaya	Cevat Dursunoğlu	İzzet Erdal	<i>Muğla</i>
Nafi Atuf Kansu	Esad Özoguz	Kâzım Gürel	Cemal Karamuğla
Talât Onay <i>Gümüşane</i>	Etem İzzet Benice	Kâzım Okay	Hüsnü Kitabı
Edib Servet Tör	Fuad Köprülü	Naim Hazim Onat	Orgl. İzzeddin Çalışlar
Yusuf Ziya Zarbun <i>Hakkâri</i>	Kahraman Arıklı	Şevki Ergun	Sadullah Güney
İzzet Ulvi Aykurd <i>Hatay</i>	Ömer Küntay	Tevfik Fikret Sılay	Yunus Nadi
Bekir Sıtkı Kunt	Şerafettin Karacan	Vehbi Bilgin	<i>Muş</i>
Hamdi Selçuk	Zihni Orhon <i>Kastamonu</i>	<i>Kütahya</i>	Şükrü Ataman
Memet Tecirli <i>Içel</i>	Abidin Binkaya	Alâettin Tiridoğlu	<i>Niğde</i>
Ahmed Ovacık	Dr. Hayrullah Diker	Besim Atalay	Cavid Oral
Dr. Muhtar Berker	Hacer Diele	Dr. Ali Süha Delilbaşı	Dr. Rasim Ferid Talay
Emin İnankur	Hilmi Çoruk	Gl. Aşir Ath	Naim Erem
Refik Koraltan	Nuri Tamaç	Muhlis Erkmen	<i>Ordu</i>
Turhan Cemal Beriker <i>Isparta</i>	Rıza Saltuğ	Receb Peker	Dr. Vehbi Demir
Hüsnü Özdamar	Tahsin Coşkan <i>Kayseri</i>	Sadri Ertem	Hamdi Şarlan
Kemal Turan	Almed Hilmi Kalaç	Vedit Uzgören <i>Malatya</i>	Hamdi Yalman
Mükerrem Karaağaç	Faik Baysal	Emrullah Barkan	Hüseyin Ekşi
Remzi Ünlü <i>Istanbul</i>	Nazmi Toker	Gl. Osman Koptagel	İsmail Çamaş
Ali Kâmi Akyüz	Ömer Taşcıoğlu	Mahmud Nedim Zabea	Selim Sırrı Tarcan
Ali Rana Tarhan	Reşid Özsoy	Memet Şevket Özpa- zarbaşı	<i>Rize</i>
Atıf Bayındır	Salih Turgay	Mihri Pektaş	Ali Zırh
Fakihe Öymen	Suat Hayri Ürgüblü <i>Kırklareli</i>	Müttalib Öker	Dr. Saim Ali Dilemre
Galib Bahtiyar Göker	Gl. Burhanettin Denker	Nasuhî Baydar	Fuad Sirmen
Gl. Kâzım Karabekir	Dr. Fuad Umay	Osman Taner	Hasan Cavid
Gl. Refet Bele	Hamdi Kuleli	Vasıf Çınay <i>Manisa</i>	Kemalettin Kamû
İbrahim Alâettin Gövsa	Şevket Ödül	Asım Tümer	Raif Dinç
İsmail Hakkı Ülkmen	Zühtü Akın <i>Kırşehir</i>	Faik Kurdoğlu	<i>Samsun</i>
Numan Menemencioğlu	Dr. Hüseyin Ülkü	Gl. Ali Rıza Artunkal	Amiral Fahri Engin
Şükrü Âli Ögel	İzzet Özkan	Hikmet Bayur	Hüsnü Çakır
Ziya Karamursal <i>Izmir</i>	Memet Seyfeli <i>Kocaeli</i>	Kâni Karaosman	Memet Ali Yörüker
Benal Arıman	Ali Dikmen	Kâzım Nami Duru	Naşit Fırat
	Dr. Fuad Sorağman	Refik İnce	Sabiha Gökgül
	İbrahim Dıblan	Rıdvan Nafiz Edgüer	Süleyman Neemi Selmen
	İbrahim Süreyya Yiğit	Yaşar Özey <i>Maraş</i>	Zühtü Durukan
	İbrahim Tolon	Dr. Kemali Bayazit	<i>Seyhan</i>
		Mansur Bozdoğan	Ahmed Kutsi Tecer
			Ali Münif Yegena
			Gl. Naci Eldeniz
			Hilmi Uran
			Sinan Tekelioğlu
			Şemsa İşcen

Tevfik Tarman
Sivri

Ali Rıza Esen
Naki Bekmen
Resam Şevket Dağ
Şefik Özdemir
Sinob

Cemal Aliş
Cemil Atay
Hulûsi Oruçoğlu
Yusuî Kemal Tengirşenk
Sivas

Gl. Akif Öztekin Er-
demgil
Hikmet Işık
İsmail Memed Uğur
Mergube Gürleyük
Mitat Şükrü Bleda

Neemettin Sadak
Remzi Çiner
Şemsettin Günaltay
Ziya Başara
Tekirdağ
Cemil Uybadın
Fayık Öztrak
Nazmi Trak
Rahmi Apak
Yahya Kemal Beyatlı
Tokad

Cemal Kovalı
Galib Pekel
Halid Nazmi Keşmir
Hasip Ahmed Aytuna
Muammer Develi
Nâzım Poroy
Resai Erişken

Sıtkı Atanç
Trabzon
Danış Eyiboğlu
Faik Ahmed Baruteu
Halil Nihad Boztepe
Hamdi Ülkümen
Hasan Saka
Mitat Aydın
Raif Karadeniz
Salise Abanozoğlu
Sırrı Day

Urfa
Hüseyin Sami Coşar
Memed Emin Yurdakul
Razi Soyer
Refet Ülgen
Şeref Uluğ

Yozgad
Ahmed Sungur
Celâl Arat
Ekrem Pekel
Salim Korkmaz
Sırrı İçöz
Veled İzbudak
Ziya Arkant
Zonguldak
Halil Türkmen
Hasan Karabacak
Hazim Atıf Kuyucak
İbrahim Etem Bozkurt
Memed Emin Erişirgil
Rifat Vardar
Şinasi Devrin
Yusuî Ziya Özençi

[Reye iştirak etmeyenler]

Afyon Karahisar
Hamza Erkan
Ankara
Dr. Taştas
Falih Rifkı Atay
İsmet İnönü (Rs. C.)
Antalya
Dr. Cemal Tunca
Tayfur Sökmen
Türkân Örs
Balıkesir
Hacim Çarıklı (Mazur)
Memed Demir
Rahmi Selçuk
Bilîs
Tevfik Temelli
Bolu
Fethi Okyar
Bursa
Dr. Talât Simer
Refet Cantez (Rs. V.)
Çanakkale
Reşad Nuri Güntekin
Çankırı
Hüseyin Cahid Yalçın
Çoruh
Atıf Tüzün
Çorum
Dr. Mustafa Cantekin

İsmail Kemal Alpsar
Denizli
Emin Aslan Tokad
Diyarbakır
Dr. İbrahim Tali Ön-
gören
Veli Needet Sünkitay
Elâziğ
Fuad Ziya Çiyiltepe
Erzurum
Aziz Akyürek
Gaziantep
Ahmed Aksu
Nuri Pazarbaşı
Giresun
Fikret Atlı
Gümüşane
Hasan Fehmi Ataç
Şevket Erdoğan
Hatay
Abdulah Mursaloğlu
(Mazur)
Abdülğani Türkmen
(Hasta)
İçel
Ferid Celâl Güven
İstanbul
Abidin Daver

Ahmed Hamdi Denizmen
Ahmed Şükrü Esmer
Sadettin Uraz
Salâh Cimeoz
İzmir
Celâl Bayar
Halil Mentese
Hasan Âli Yücel (V.)
Mahmud Esad Bozkurd
Kastamonu
Dr. Tevfik Aslan
Muharrem Celâl Bayar
Kayseri
Sadettin Serim
Kırşehir
Hazim Börekçi (Hasta)
Kocaeli
Orgeneral Ali Said Ak
baytuğan
Suphi Artel
Konya
Fuad Gökbudak
Mustafa Ulsan
Kütahya
Hüseyin R. Gürpınar
Manisa
Hüsni Yaman

Kenan Orer (Hasta)
Osman Erçin
Maraş
Hasan Reşid Tankut
Mardin
Halid Onaran
Muş
Hakkı Kılınçoğlu
Niğde
Dr. Abravaya Marmaralı
Faik Soylu (Mazur)
Halid Mengi
Hazim Tepeyran
Ordu
Ahmed İhsan Tokgöz
Ali Canip Yöntem
Samsun
Ruşeni Barkın
Seyhan
Damar Arıkoğlu
Salâhattin Çam (Hasta)
Sinob
Cevdet Kerim İncedavı
Sivas
Abdurrahman Naci De-
mirağ

İ : 3 11.11.1942 C : 2

Atıf Esenbel
Trabzon
Şerif Bilgen

Tunceli
Haydar Rüstü Öktem
Mitat Yenel

Sami Erkman
Urfa
Gl. Ahmed Yazgan

Van
Hakkı Ungan
İbrahim Arvas
Münib Boya

Büyük Millet Meclisi ve müştemilâtı ile Millî saraylar ve köşklerdeki eşya hakkında Meclis hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/53)

Meclis hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası

Meclis H .T. Encümeni

Esas sayısı 5/53

Karar sayısı : 25

5 . XI . 1942

Yüksek Reisliğe

Dahili nizamnamenin 62 nci maddesinin âmir olduğu vezaifi ifa için, İdare âmirleri tarafından tanzim edilen defterler mucibince; Meclis binasıyla Matbaada mevcut makine ve hurufat ve basım alât ve edevatı ve Muhafız bölüğünde mevcut demirbaş eşya ile Yıldız, Dolmabahçe, Beylerbeyi sarayları ve müştemilâtı ve İhlamur, Gökusu, Aynalıkavak, Florya ve Yalova köşklerindeki mevcut eşya defterleri tetkik olundu.

Bunlardan geçen seneki raporumuzda da arzettiğimiz gibi tarihî ve sanat kıymetleri yüksek olmasından dolayı daha emin bir surette muhafaza edilmek kaygusuyla saraylardan kaldırılarak hıfzolunan bir çok eşyanın mülâhazat hanelerindeki kayıtlar, sevk ambalajlarındaki kayıtlarla karşılaştırılarak tetkik edilmiş ve sevkedilmeyenlerden zamanla eskiyerek kullanılmaz bir hale gelen veya kullanıldığı sırada kırılan eşyaların imha mazbataları tetkik olunarak terkin kayıtları karar altına alınmış, Büyük Millet Meclisi, müştemilâtı, İstanbul sarayları ve köşklerindeki eşyanın; defterlerde yazılı kayıtlarına mutabık olduğu kalem kalem yapılan incelemelerden anlaşılmıştır.

Bu tetkik esnasında gördüklerimizi aşağıdaki maddelerde serdetmeği münasip gördük :

1. Emlâki milliyeden devredilen saraylarla, diğer saraylardaki fazla eşya Dolmabahçe sarayının boş salon ve dairelerine naklolunarak muhafaza edildiği eihetle defterler tanzim edilirken eşyanın cinsi itibariyle değil, buldukları salon ve odalar itibariyle kaydedilmeleri bir cinsten olan eşyanın muhtelif yerlerde kayıtlarını intaç etmiş ve o zamandanberi de eşya üzerine tasnif yapılmadığı için yeniden defter tanzimi

mine de lüzum görülmemiştir. Bu mahzurun izalesi lâzımdır.

2. Sarayların muhafazasına, memur olan odacı ve hademelerin kadro darlığına rağmen fevkalâde ahvalde değil mûtat vazifelerini bile ifa edemeyecek derecede ihtiyar oldukları eihetle hademelere hiç olmazsa hizmet için bir yaş tesbit edilmesi, bundan yukarısının mutlak surette ıçrağ edilmesi lâzımdır. Kadro darlığının genç ve yeni elemanlarla takviye edilmesi lüzumu üzerinde tevakkuf ettiğimizi tasrihe lüzum görürüz.

3. Eski Hazinei hassa dairesinin zemin katındaki kasa dairesinde mevcut Viyana mamulâtından biri küçük diğeri büyük iki aded kasanın müruruzamanla ve rutubet tesiriyle istifade kabil olamayacak bir hale gelmesi muhakkak olduğundan bu kasaların ya rutubetsiz bir mahalle kaldırılması yahut da Hükümete devredilmesi lâzımgeldiği.

4. Aynalıkavak köşkü, tarihi hâtıralarına ve bütün sanat güzelliğine rağmen âdetâ boş denecek bir halde duruyor.

Diğer taraftan Mustafa İzzet, Ali Rasim, Hüseyin Zühtü, Hasan Rıza gibi en yüksek Türk hattatları tarafından yazılarak yine en yüksek müzehhiplere tezhip ettirilen ve bugünün hakikaten birer sanat şaheseri olan hilye ve levhalar Dolmabahçe sarayının kapalı bir dairesinde kapalı tutuluyor. Halbuki Aynalıkavak köşkünün elde mevcut eski eserlerle döşedikten sonra büyük salonunda veya odalardan bir veya ikisinde bu hilye ve levhaları tophyarak ve tarihî kıymetlerini de gözönünde tutarak tâlik ve teşhir etmek, hem Aynalıkavağın kendine

mahsus güzelliğine bir zamime yapmak, hem de bir daha yerine konulamıyacak kadar yüksek ve güzel olan bu ecdat eserlerini korumak demek olduğundan bu hususun temini.

5. Dolmabahçe sarayında mevcut ve kullanılmıyan eşyanın bir kısmıyla sarayın bir daire-sinde bir müze kurmak mümkündür. Buna Yıldız çini fabrikasında yapılan ve saraylarda mebzulen bulunan vazo, kâse, tabak ve saireden başlamak, işi pek kolaylaştırır. Bunlar Türk'ün icabettiği zaman neler yapabileceğini ve nelere muktedir olduğunu gösteren eserler olduğundan bir yerde toplanması hem millî gururu okşar, hem de sarayda mevcut eşyalarla ileride yer yer açılacak müzelere bir temel hazırlamış olur.

6. Beylerbeyi sarayı müstemilâtından olan Sarı köşkle saray dahilindeki salonların tefrişi ve döşemelerin tamir ve teçdidinde gösterilen gayret ve itinayı zikrederken Mermer köşkün de bu mesaiden hissedar kılınmasını temenni etmek mümkün olamamıştır.

Geçen seneki tetkik raporumuzda muhtelif mevzulara dair yazdığımız mütalâalardan sarayların her birinde mevcut olup kıymeti yüksek olan yazma kuranlar, muhtelif hattatların yazdıkları hilye ve levhaların bir araya toplandığı ve bu suretle mazinin kıymetli hâtıralarının şimdilik zayi olmaktan kurtarıldığı görülmüş ve porselen eşyanın bir miktarının muhtelif depolardan bir yere getirildiği ve ilk fırsatta bunların da cins ve markaları itibariyle tasnif edileceği anlaşılmış ve fenerlerle, elektrik eşyasının da bu suretle yer yer tasnif edildiği görülmüştür.

Umumî Heyete arzedilmek üzere Yüksek Re-
isliğe sunulur.

Meclis H. T. En. Rs.

Ankara

Rifat Araz

Afyon K.

Haydar Çerçel

M. M.

Rize

A. Zırh

Sinob

H. Oruçoğlu

Kâtip

Ordu

H. Ekşi

S. Sayısı : 2

Büyük Millet Meclisi 1942 yılı şubat ve mart ayları hesabı hakkında Meclis hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası (5/51)

Meclis Hesaplarının tetkiki encümeni mazbatası

Meclis H. T. Encümeni

Esas sayısı 5/51

Karar sayısı 23

14 . VIII . 1942

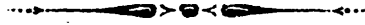
Yüksek Reisliğe

196 722 70	şubat iptidasında bankada kalan para
601 873 44	şubat ve mart aylarında bankadan alınan para
<hr/>	
798 596 14	
647 212 33	şubat ve mart aylarında sarfolunan para
<hr/>	
151 383 81	nisan iptidasında bankada kalan para

Büyük Millet Meclisi muhasebesinin 1942 şubat ve mart ayları sarfiyat evrakı gözden geçirilerek usulüne muvafık olduğu görülmüş ve şubat ve mart ayları içerisinde muhasebece alınan para şubat iptidasında Ziraat bankasında kalan paraya ilâve edilerek yekûnundan iki aylık sarfiyat çıkarıldıktan sonra 1942 senesi nisan iptidasında Ziraat bankasında 151 383 lira 81 kuruş kaldığı anlaşılmış ve mezkûr bankadan gelen hesap puslası da muhasebe kaydına muvafık görülmüştür.

Umumî Heyete arz edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Meclis H. T. En. Rs.	M. M.	Kâtip		
Ankara	Rize	Ordu	Afyon K.	Sinob
Rifat Araz	A. Zırh	H. Ekşi	Haydar Çerçel	H. Oruçoğlu

S. Sayısı : 3

Büyük Millet Meclisi 1942 yılı nisan ve mayıs ayları hesabı hakkında Murakıplık raporu (5/52)

Murakıplık raporu

Meclis H. T. Encümeni

Esas sayısı 5/52

Karar sayısı 24

15 . X . 1942

Yüksek Reisliğe

151 382 81	Nisan 1942 iptidasında bankada mevcut para
705 434 96	Nisan ve mayıs 1942 aylarında alınan para
<hr/>	
856 818 77	
831 521 15	Nisan ve mayıs 1942 ayları zarfında sarfolunan para
<hr/>	
25 497 62	Haziran 1942 iptidasında bankada mevcut para

Büyük Millet Meclisi muhasebesinin 1942 malî yılı nisan ve mayıs ayları sarfiyat evrakı gözden geçirilerek usulüne muvafık olduğu görülmüş ve nisan, mayıs ayları içerisinde muhasebece alınan para nisan iptidasında Ziraat bankasında kalan paraya ilâve edilerek yekûnundan iki aylık sarfiyat çıkarıldıktan sonra 1942 malî yılı haziran iptidasında Ziraat bankasında 25 497 lira 62 kuruş kaldığı anlaşılmış ve mezkûr bankadan gelen hesap pusulası da muhasebe kaydına muvafık görülmüştür. Umumî Heyete arzedilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

Murakıp
Çoruh mebusu
Mazhar Müfit Kansu

S. Sayısı : 4

Varlık vergisi kanunu lâiyhası ve Muvakkat encümen mazbatası (1/877)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/4067

9 . XI . 1942

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Servet ve fevkalâde kazançlar üzerinden alınacak vergi hakkında Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 9 . XI . 1942 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâiyhası esbabı mucibesıyla birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Ş. Saracoğlu

Mucip sebepler

Bağlı kanun lâiyhasında, gelir ve varlık sahiplerinin varlıkları ve fevkalâde kazançları üzerinden almak ve bir defaya mahsus olmak üzere fevkalâde bir mükellefiyet tesis olunmaktadır.

Bu mükellefiyete tabi tutulacak olanlar dört zümreye ayrılmıştır:

1) Kazanç vergisi mükellefleri ile bu vergiden muaf olmakla beraber buhran vergisine tabi tutulan bir kısım mükellefler, 2) Kazancı olan çiftçiler, 3) Muayyen bir gayri safi iradın veya kıymetin fevkinde binaları ve arsaları bulunanlar, 4) Bu zümrelerin dışında kalan ve 1939 senesinden beri ticaret ve sanatla uğraştığı halde lâiyhanın meriyete gireceği tarihte işlerini bırakmış bulunanlar.

Şu tasarı dahilinde vergi, kazanç ve gelir sahiplerini ve daha ziyade iktisadi şartların darlığından doğan güçlükleri istismar ederek yüksek kazançlar elde ettikleri halde kazançları ile mütenasip derecede vergi vermiyenleri istihdaf etmekte ve içinde bulunduğumuz fevkalâde vaziyetin icap ettirdiği fedakârlığa, bunları da kazanç ve kudretleriyle mütenasip bir derecede iş-tirak ettirmek maksadını gütmektedir.

Mükelleflerin malî istitaatını, âzasının ekseriyeti ticaret ve ziraat odaları ve belediye meclisleri âzası gibi halk mümessillerinden tereküp eden komisyonlar tâyin edecektir.

Lâiyhanın esaslı noktaları bundan ibaret olup verginin tarh ve tahsili hakkında da icap eden hükümler derecedilmiş bulunmaktadır.

Muvakkat encümen mazbatası

T. B. M. M.

Muvakkat encümen

Esas No. 1/877

Karar No. 2

11 . XI . 1942

Yüksek Reisliğe

Maliye vekâleti tarafından hazırlanarak İcra Vekilleri Heyetinin 9 . XI . 1942 tarihli toplantısında Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan Varlık vergisine dair kanun lâyihasının Adliye, Bütçe, İktisat ve Maliye encümenlerince seçilecek beşer âzadan müteşekkil bir Muvakkat encümünde tetkiki, Umumî Heyetin 11 . XI . 1942 tarihli toplantısında karar altına alınması üzerine bu karara tevfikân toplanan Encümenimiz adı geçen kanun lâyihasını Başvekil ve Maliye vekilinin huzuriyle tetkik ve müzakere ederek aşağıda arzolunan neticelere varmıştır:

Servet ve gelir sahiplerinin varlık ve fevkalâde kazançları üzerinden bir defaya mahsus olmak üzere alınması teklif olunan verginin, umumî hatları lâyihanın mucip sebeplerinde beyan olunan esaslar dairesinde tesis ve cibayeti lüzumu, Hükûmet tarafından Encümenimize verilen izahat neticesinde vuzuhla belirilmiş olduğundan lâyiha, heyeti umumiyesi itibariyle ve reylerin ittifakiyle kabule şayan görülerek birinci, ikinci üçüncü, yedinci, on ikinci, on üçüncü ve on dördüncü maddelerde daha ziyade tatbikata taallük eden bazı değişiklikler yapılmıştır. Birinci maddede yapılan değişiklik iş kelimesi yerine servet kelimesinin ikamesinden ibarettir. Bu suretle gelir ve kazanç sahipleriyle alehtlâk kanunun şumulüne giren mükellefler daha umumî bir ibare ile ve herhangi bir tereddüde mahal vermeyecek şekilde ifade edilmiş bulunmaktadır.

Varlık vergisine tabi olan mükelleflerden bahis olan ikinci maddenin A ve B fıkraları aynen kabul edilmiş, C fıkrasında vergi mevzuuna dahil arsa kıymeti on beş bin liradan beş bin liraya indirilmekle beraber arsanın şehir ve kasabalarda bulunması, ticaret ve sanat işlerinde kullanılmak üzere kiralanabilmesine dair olan kayıtlar kaldırılmıştır Bundan başka aynı maddenin C ve D fıkralarının maksadı tamamen ifade edecek şekilde yeni baştan tanzimi ve meslekleri, tacir, ko-

misyoncu, tellâl veya simsar olmadığı halde 1939 senesindenberi velev bir defaya münhasır olsa bile ticarî muamelelere tavassut ederek komisyon veyahut tavassut mukabili olarak her ne nam ile olursa olsun para veya ayniyat alanların da vergi mükellefleri arasına idhali verginin tesis maksadına uygun görülmüştür. Üçüncü maddenin birinci fıkrası muhtelif mükellefiyet zümrelerinden iki ve daha ziyadesine dahil olanlar hakkında yapılacak muameleyi açıkça göstermektedir. Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 sayılı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müsteniden yevmiye ile i stihdam edilenlerin varlık vergisinden istisnaları, kendilerine temin etmekte oldukları kazanç hadlerine nazaran yerinde bir tedbirdir. Şukadarki bu gibilerin ikinci maddenin A, B, C, D fıkraları Lük-müne giren mükellefiyetleri baki olduğuna göre fıkranın herhangi bir iltibase mahal vermeyecek şekilde kaleme alınması tercihe şayan görülmüştür.

İkinci maddede yazılı servet ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit etmek üzere her vilâyet ve kaza merkezinde mahallin en büyük mülkiye âmirinin reisliği altında en büyük mal memurundan ve ticaret odalarıyla belediyelerce kendi âzaları arasından seçilecek ikişer âzadan müteşekkil bir veya müteaddit komisyon kurulmaktadır. Buna dair olan yedinci maddeye ticaret odası bulunmayan yerlerde bu odanın seçeceği âzalar yerine kimlerin ve nasıl seçilecekleri hakkında bir fıkra ilâvesi bu gibi yerlerde komisyonların kolayca teşkiline imkân verir. 12 ve 13 ncü maddelerde yapılan ibare değişikliği ve ilâveler 11 nci madde ile tenazur ve ahengi temin bakımından faydalı görülmüştür.

Lâyiha yukarıda arzedilen tadillerle Umumî

Heyetin tasvibine arzedilmek ve mevzuun ehemmiyetine binaen müstacelen müzakere edilmek ricasiyle Yüksek Reisliğe sunulur.

Muvakkat En. R. Mu. En. M. M.

Çorum Zonguldak

İsmet Eker Şinasi Devrin

Kâtip

İstanbul Afyon K. Antalya

I. Hakkı Ülkmen İzzet Akosman N. Esud Sumer

Bingöl Bursa

F. Fikri Düşünsel Dr. Galib Kahraman

Giresun

İsmail Sabuncu

Kayseri

Faik Baysal

Konya

Galip Gültekin

Manisa

Faik Kurdoğlu

Tokad

Cemal Kovalı

İsparta

Mükerrem Karaagaç

Kayseri

Ömer Taşcıoğlu

Malatya

M. Nedim Zıncı

Rize

Kemalettin Kamû Fuad Sirmen

Trabzon

Faik Barutçu

Rize

Urfa

H. Sami Sar

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası

1. Verginin mevzuu

MADDE 1. — İş ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere (Varlık vergisi) adı ile bir mükellefiyet tesis edilmiştir.

MADDE 2. — Varlık vergisi aşağıda yazılı zümrelere dahil olanlardan alınır:

A) 2395 ve 2728 sayılı kanunlarla ek ve tadilleri mucibince mükellef bulunanlar;

B) Büyük çiftçiler (Büyük çiftçiden maksat, işinin idaresine ve vüsatma hâlel getirmeksizin bu mükellefiyeti ifa edebilecekleri bu kanunda yazılı komisyonlarca tesbit edilenlerdir).

C) Uhdelerinde bulunan binaların bir yıllık gayri sâfi iradı yekûnu (2 500) liradan ve şehir ve kasabalarda ticaret ve sanat işlerinde kullanılmak üzere kiralanabilecek olan arsalarının kıymeti on beş bin liradan yukarı bulunan ve bu miktarların tenzilinden sonra mütebaki irat ve kıymetlerle bu vergiyi verebileceği komisyonlarca kararlaştırılanlar;

D) Yukarıki fıkralar dışında kalan ve 1939 senesindenberi kazanç vergisine tabi bir iş ve teşebbüsle uğraştığı halde bu kanunun neşri tarihinde işini terk, devir veya tasfiye etmiş bulunanlar.

MADDE 3. — İkinci maddede yazılı mükellefiyet zümrelerinden iki ve daha ziyadesine dahil olanlar bu zümrelerin her birinde ayrı ayrı mükellef tutulurlar.

Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 sayılı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müsteniden yevmiye ile istihdam edilenler (a) fıkrasındaki mükellefiyete tabi olmayıp yalnız (B ve C) fıkraları mevzuuna gir-

MURVAKKAT ENCÜMENİN DEĞİŞTİRİŞİ

Varlık vergisi hakkında kanun lâyihası

1. Verginin mevzuu

MADDE 1. — Servet ve kazanç sahiplerinin servetleri ve fevkalâde kazançları üzerinden alınmak ve bir defaya mahsus olmak üzere (Varlık vergisi) adıyla bir mükellefiyet tesis edilmiştir.

MADDE 2. — Varlık vergisi aşağıda yazılı zümrelere dahil olan hakikî ve hükmi şahıslardan alınır:

A) 2395 ve 2728 sayılı kanunlarla ek ve tadilleri mucibince mükellef bulunanlar;

B) Büyük çiftçiler (Büyük çiftçiden maksat, işinin idaresine ve vüsatına hâlel getirmeksizin bu mükellefiyeti ifa edebilecekleri bu kanunda yazılı komisyonlarca tesbit edilenlerdir);

C) Uhdelerinde bulunan binaların ve hisseli ise hissedarlarının hisselerine düşen bir yıllık gayrisâfi iradı yekûnu 2 500 liradan ve arsalarının vergide mukayyet kıymetleri 5 000 liradan yukarı bulunan ve bu miktarların tenzilinden sonra mütebaki irat ve kıymetlerle bu vergiyi verebileceği komisyonlarca kararlaştırılanlar;

D) 1939 senesindenberi 2395 veya 2728 sayılı kanunlar mucibince vergiye tabi bir iş ve teşebbüsle uğraştığı halde bu kanunun neşri tarihinde işini terk, devir veya tasfiye etmiş bulunanlar;

E) Meslekleri tacir, komisyoncu, tellâl veya simsar olmadığı halde 1939 senesindenberi velev bir defaya munhasır olsa bile ticari muamelelere tavassut ederek komisyon veyahut tavassut mukabili olarak her ne nam ile olursa olsun para veya ayniyat almış olanlar;

MADDE 3. — İkinci maddede yazılı mükellefiyet zümrelerinden iki veya daha ziyadesine dahil olanlar bu zümrelerin her birinde ayrı ayrı mükellef tutulurlar.

Umumî, mülhak ve hususi bütçelerle belediye bütçelerinden ve 3659 numaralı kanuna tabi müesseselerden tahsisat, maaş ve ücret alanlarla kadroya müsteniden yevmiye ile istihdam edilenler yalnız bu maaş, tahsisat, ücret ve yevmiyelerinden dolayı ikinci maddenin A fıkrası

dikleri takdirde munhasıran bu fıkralar mucibince vergi verirler.

MADDE 4. — 1837 sayılı Bina vergisi kanununun 3 ncü ve 1833 sayılı Arazi vergisi kanununun 2 nci maddesinde sayılı bina ve arsa sahipleri, ikinci maddenin (C) fıkrasında yazılı mükellefiyetten muaf tutulur.

MADDE 5. — Vergi, hakiki ve hükmi şahıslar namlarına tarholunur ve eshamlı ve eshamsız şirketlerde hisseye bakılmaksızın şirketlerin menkul ve gayrimenkul varlığının tamamı üzerinden alınır.

2. Verginin miktarı

MADDE 6. — 7 nci maddede yazılı komisyonlar, ikinci maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiyeye tekaddüm eden son yılda tarhedilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarını, çiftçilerde mükellefin zirai vaziyetini ve gayrimenkul sahiplerinde irat miktarlarını gözden geçirmekle beraber bunlarla mukayyet olmaksızın edinecekleri kanaate göre takdir ve tesbit ederler. Ancak 2395 sayılı kanunun 14 ncü madesi hükmü dairesinde kazanç beyannamelerine bilânço raptetmek mecburiyetinde bulunan anonim, komandit, limitet ve sermayesi üzerinden kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin vergileri, 1941 takvim yılına veya ticarî yılına ve ticarethanelerini terk, devir ve tasfiye etmiş olanlar da terk, devir ve tasfiyeye tekaddüm eden son seneye ait safi kazancının yüzde ellisinden aşağı ve anonim şirketlerde yüzde yetmişinden yukarı olamaz.

İkinci maddenin (b) fıkrasında yazılı çiftçilerin mükellefiyetleri de varlıklarının yüzde beşini geçemez.

3. Verginin tarhi

MADDE 7. — İkinci maddede yazılı iş ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit etmek üzere her vilâyet ve kaza merkezinde mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliği altında en büyük mal memurundan ve ticaret odalarıyla belediyelerce kendi âzası arasından seçilecek ikişer âzadan müteşekkil bir ve icabına

şimdiki mükellefiyete tabi değildirler.

MADDE 4. — Hükûmetin teklifi dördüncü maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 5. — Hükûmetin 5 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

2. Verginin miktarı

MADDE 6. — Yedinci maddede yazılı komisyonlar, ikinci maddede yazılı mükelleflerin mükellefiyet derecelerini, her mükellef namına 1941 yılında ve ticaretini terk, devir veya tasfiye etmiş olanlar için terk, devir veya tasfiyeye tekaddüm eden son yılda tarhedilmiş veya tahakkuk ettirilmiş vergi miktarlarını; çiftçilerde mükellefin zirai vaziyetini ve gayrimenkul sahiplerinde irat ve vergi kıymeti miktarlarını gözden geçirmekle beraber bunlarla mukayyet olmaksızın edinecekleri kanaate göre takdir ve tesbit ederler. Ancak 2395 sayılı kanunun 11 nci maddesi hükmü dairesinde kazanç beyannamelerine bilânço raptetmek mecburiyetinde bulunan anonim, komandit, limitet ve sermayesi üzerinde kazanç dağıtan kooperatif şirketlerin vergileri, 1941 takvim yılına veya ticarî yılına ve ticarethanelerini terk, devir ve tasfiye etmiş olanlarda terk, devir ve tasfiyeye tekaddüm eden son seneye ait safi kazancının yüzde ellisinden aşağı ve anonim şirketlerde yüzde yetmişinden yukarı olamaz.

İkinci maddenin (B) fıkrasında yazılı çiftçilerin mükellefiyetleri de varlıklarının yüzde beşini geçemez.

3. Verginin tarhi

MADDE 7. — İkinci maddede yazılı servet ve kazanç sahiplerinin mükellefiyet derecelerini tesbit etmek üzere her vilâyet ve kaza merkezlerinde mahallin en büyük mülkiye memurunun reisliği altında en büyük mal memurundan ve ticaret odalarıyla belediyelerce kendi âzaları arasından seçilecek ikişer âzadan müteşekkil

göre müteaddit komisyonlar kurulur. En büyük mülkiye ve maliye memurları bu komisyonlarda bizzat bulunmakla mükelleftirler. Ancak komisyonların teaddüdü halinde vali ve defterdarlar tensip edecekleri memurları tevkil edebilirler ve kendileri de icabına göre istedikleri komisyonlarda bulunabilirler.

Komisyonların, büyük çiftçileri tesbit için yapacağı toplantılarda ticaret odası yerine ziraat odalarınınca müntahap iki âza ve ziraat odası bulunmayan yerlerde belediyelerce seçilecek ziraattan anlar iki âza komisyona iştirak eder.

Komisyon kararları ekseriyetle verilir. Reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

MADDE 8. — Komisyonlar, şirketlerin mükellefiyetlerini tesbit ettiği sırada şirketlerin de servetleri derecesini ve fevkalâde kazançlarını araştırarak bunların da mükellefiyetlerini takdir

MADDE 9. — Komisyonlar, muhtelif zümrelerinin mükellefiyet derecelerini tesbit işini on beş gün içinde intaç ile mükelleftirler. Bu müddet zarfında işini bitiremeyen komisyonların memur olmayan âzası değiştirilerek yerlerine son mebus intihabında müntehibi sani olanlar arasından belediye reislerine seçilecek dörder zat alınmak suretiyle komisyonların âzası tamamlanır.

MADDE 10. Mükelleflerin tesbiti sırasında komisyonlarca unutulmuş olanların isimleri komisyonların dağılmasından itibaren en geç iki ay içinde varidat dairelerince tesbit olunarak 7 nci madde hükmü dairesinde yeniden teşkil edilecek komisyonlara bildirilir. Komisyonlar azamî on beş gün içinde bu mükelleflerin vergi miktarlarını kararlaştırmağa mecburdurlar

4. Verginin tebliğ ve tahsili

MADDE 11. — Komisyon kararları, şehir ve kasabalarda veridat dairelerinin kapılarına ve köylere munasip mahallere listeler yapıştırılmak suretiyle ilân ve tebliğ olunur. Listelerin asıldığı, gündelik gazete çıkan yerlerde gazetelerle

bir ve icabına göre müteaddit komisyon kurulur. Ticaret odası bulunmayan yerlerde, bu odanın seçeceği âzalar yerine belediyece, hariçten ticaret ve ziraattan anlayanlar arasından iki âza seçilir.

En büyük mülkiye ve maliye memurları bu komisyonlarda bizzat bulunmakla mükelleftirler. Ancak birden fazla komisyon kurulan yerlerde tensip edecekleri memurları tevkil edebilirler, ve kendileri de icabına göre istedikleri komisyonlarda bulunabilirler.

Komisyonların, büyük çiftçileri tesbit için yapacağı toplantılarda ticaret odası yerine ziraat odalarınınca kendi âzaları arasından ve bulunmayan yerlerde belediyelerce hariçten ve ziraattan anlayanlar arasından seçilecek iki âza komisyona iştirak eder.

Komisyon kararları ekseriyetle verilir, reylerde müsavat halinde reisin bulunduğu taraf tercih edilir.

MADDE 8. — Hükûmetin 8 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 9. — Hükûmetin 9 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 10. — Hükûmetin 10 ncu maddesi aynen kabul edilmiştir.

4. Verginin tebliğ ve tahsili

MADDE 11. — Hükûmetin 11 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

ve gündelik gazete çıkmıyan mahallerde belediye dellâlları marifetiyle halka ayrıca haber verilir.

Komisyon kararları nihâî ve kati mahiyette olup bunlara karşı idari ve adli kaza mercilerinde dâva açılmaz. Ancak bir mükellef namına aynı mükellefiyet mevzuundan dolayı mükerrer vergi tarh edilmiş olduğu takdirde bunlardan en yüksek olanı ipka edilerek diğerleri tarhiyatı yapan komisyonların vazife gördüğü mahallerin en büyük memuru tarafından mükelleflerin müracaatı üzerine silinir.

MADDE 12. — Mükellefler vergilerini talik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırmağa mecburdurlar.

On beş günlük müddetin geçmesini beklemeden mahallin en büyük mal memuru, lüzum gördüğü mükelleflerin menkul ve gayrimenkul mallarıyla alacak, hak ve menfaatlarının ihtiyaten haczine karar verebilir.

On beş günlük müddet içinde yatırılmıyan vergilerin Tahsili emval kanununa tevfikân tahsiline tevessül edilmekle beraber vergi miktarına müddetin dolmasından itibaren birinci hafta için yüzde bir ve ikinci hafta için yüzde iki zam olunur.

Talik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemeyen mükellefler, borçlarını tamamen ödeyinceye kadar bedenî kabiliyetlerine göre askerî mahiyeti haiz olmayan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Bunlara istihdam edilecekleri işler için verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.

Üçüncü maddenin ikinci fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddenin (b ve c) fıkralarında yazılı mükellefiyete tâbi olanlarla kadımlar ve elli beş yaşını mütecaviz erkeklerin borçları hakkında Tahsili emval kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar da bedeni kabiliyetlerine göre memleketin herhangi bir yerinde çalıştırılabilirler.

Çalışma mecburiyetinin tatbik tarzı Hükümetçe hazırlanacak bir talimatname ile tâyin olunur.

Birinci fıkrada yazılı on beş günlük müddet içinde vergilerini vermeyen mükellefler, aynı müddet zarfında vergileri mikdarında banka teminat mektubu gösterdikleri veya Devlet es-

MADDE 12. — Mükellefler vergilerini, talik tarihinden itibaren on beş gün içinde mal sandığına yatırmağa mecburdurlar.

On beş günlük müddetin geçmesini beklemeden mahallin en büyük mal memuru lüzum gördüğü mükelleflerin menkul ve gayrimenkul mallarıyla alacak, hak ve menfaatlerinin ihtiyaten haczine karar verebilir.

On beş günlük müddet içinde yatırılmıyan vergilerin Tahsili emval kanununa tevfikân tahsiline tevessül edilmekle beraber vergi miktarına müddetin dolmasından itibaren birinci hafta için yüzde bir ve ikinci hafta için yüzde iki zammolunur.

Talik tarihinden itibaren bir ay zarfında borçlarını ödemeyen mükellefler borçlarını tamamen ödeyinceye kadar memleketin herhangi bir yerinde bedenî kabiliyetlerine göre askerî mahiyeti haiz olmayan umumî hizmetlerde veya belediye hizmetlerinde çalıştırılırlar. Ancak üçüncü maddenin son fıkrasında yazılı olanlardan ikinci maddedeki mükellefiyete tabi bulunanlarla kadınların ve elli beş yaşını mütecaviz erkeklerin borçları hakkında Tahsili emval kanunu tatbik edilmekle beraber bunlar çalışma mükellefiyetine tabi tutulmıyabilirler. Bu fıkra hükmüne göre çalıştırılanlara verilecek ücretin yarısı borçlarına mahsup olunur.

Çalışma mecburiyetinin tatbik tarzı Hükümetçe hazırlanacak bir talimatname ile tâyin olunur.

Birinci fıkrada yazılı on beş günlük müddet içinde vergilerini vermeyen mükellefler, aynı müddet zarfında vergileri miktarınca Hazine bono ve tahvilâtı veya banka teminat mektubu tevdi ettikleri takdirde bu mükellefler hakkında Tahsili emval kanununun ve çalışma mec-

ham ve tahvilâtı terhin ettikleri takdirde bu mükellefler hakkında Tahsili emval kanununun ve çalışma mecburiyetinin tatbiki bir ay müddetle geri bırakılır.

MADDE 13. — Kollektif şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortakların ve komanditelerin şahsi mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditeler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilir.

5. Teminat

MADDE 14. — Varlık vergisiyle mükellef tutulanların ikametgâhlarında ve gerek kendilerine, gerek karı veya kocasına veya kendileriyle birlikte oturan usul ve furuu ile ikinci derecede civar hısımlarına ait dükkân, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerde veya bunlara benzer yerlerde bulunan bütün menkul mallerla tapuda veya vergide bunlardan herhangi biri namına kayıtlı olan gayri menkul mallar bu kanun mucibince alınacak vergi ve zamların kanuni teminatı hükmünde olup bu malların satılmasında da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunur. Verginin teminatını teşkil eden bu mallardan mükellefin kendisine veya karı ve kocasına ait olanlar hariç olmak üzere diğer mallar üzerine komisyonlarca verginin takdir ve tesbiti tarihinden itibaren bir sene zarfında ayrıca haciz konmadığı takdirde bu mallar üzerindeki teminat hükmü sona erer.

Mükelleflerin zilyedliği altında veya yukarıda yazılı mahallerde bulunan menkul mallara müteallik satış, temlik ve rehin iddiaları müteber sayılmaz ve bu nevi mallar hakkında dermeyan olunacak istihkak iddiaları dinlenemez.

Bu kanunun neşrinden mukaddem başlamış olan ve bir ilâma veya bu hüküm ve kuvvette noterlikçe tanzim edilmiş mukaddem tarihli resmî bir senede müstenit olmayarak yapılmış bulunan takip neticesinde icra dairelerince konulmuş olan ihtiyatî ve icrai hacizler bu teminat hükmüne halel vermez. Bu hacizler ancak vergi alacağının tahsilinden sonra bir ba-

huriyetinin tatbiki bir ay müddetle geri bırakılabilir.

MADDE 13. — Kollektif ve komandit şirketlere ait vergilerin icabı halinde ortakların ve komanditelerin şahsi mallarından istifası hususunda da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunmakla beraber ortak ve komanditeler çalışma mecburiyetine de tabi tutulabilirler ve on ikinci maddenin ikinci fıkrası hükmü bunlar hakkında da tatbik olunur.

Bu madde ile on ikinci maddede yazılı karar ve muameleler katî olup bunlara karşı idarî ve adlî kaza mercilerinde dâva açılmaz.

5. Teminat

MADDE 14. — Varlık vergisiyle mükellef tutulanların ikametgâhlarında, gerek kendilerine ve gerek karı veya kocalarına veya kendileriyle birlikte oturan usul ve furuğiyle kardeşlerine ait dükkân, mağaza, depo, ambar, fabrika ve imalâthanelerde veya bunlara benzer yerlerde bulunan bütün menkul mallarla tapuda veya vergide bunlardan herhangi biri namına kayıtlı olan gayrimenkul mallar bu kanun mucibince alınacak vergi ve zamların kanuni teminatı hükmünde olup bu malların satılmasında da Tahsili emval kanunu hükümleri tatbik olunur. Verginin teminatını teşkil eden bu mallardan mükellefin kendisine veya karı ve kocasına ait olanlar hariç olmak üzere diğer mallar üzerine komisyonlarca verginin takdir ve tesbiti tarihinden itibaren bir sene zarfında ayrıca haciz konmadığı takdirde bu mallar üzerindeki teminat hükmü sona erer.

Mükelleflerin zilyedliği altında veya yukarıda yazılı mahallerde bulunan menkul mallara müteallik satış, temlik ve rehin iddiaları müteber sayılmaz ve bu nevi mallar hakkında dermeyan olunacak istihkak iddiaları dinlenemez.

Bu kanunun neşrinden mukaddem başlamış olan ve bir ilâma veya bu hüküm ve kuvvette noterlikçe tanzim edilmiş mukaddem tarihli resmî bir senede müstenit olmayarak yapılmış bulunan takip neticesinde icra dairelerince konulmuş olan ihtiyatî ve icrai hacizler bu teminat hükmüne halel vermez. Bu haciz-

kiye kaldığı takdirde bu kısım hakkında infaz olunur.

Gayri menkullerin satışında bunların varlık vergisi mükellefiyeti ile ilişiği olmadığı alâkalı varidat dairesince tasdik edilmedikçe tapu daireleri tescil yapamaz. Yapılan tesciller hükümsüz sayılır.

6. *Müruruzaman*

MADDE 15. — 9 ve 10 ncu maddelerde yazılı müddet ve şartlar içinde tarhedilemeyen vergiler ,bu müddetler geçtikten sonra yeniden tarh ve tahsil edilemez.

Bu kanun mucibince tahakkuk ettirilmiş olan vergiler 1943 malî yılından itibaren beş yıl sonra tahsil olunamaz. Verginin tahsili için yapılacak her nevi takip muameleleri, müruruzamanı keser.

7. *Meriyet maddeleri*

MADDE 16. — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 17. — Bu kanunun hükümlerini yürütmeđe İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

9 . XI . 1942

Bğ. V. Ad. V. M. M. V.

Ş. Saracoğlu H. Menemencioğlu A. R. Artunkal

Da. V. Ha. V. Ma .V.

R. Peker N. Menemencioğlu F. Ađral

Mf. V. Na. V. İ. V

Yücel A. F. Cebesoy Sırrı Day

S. İ. M. V. G. İ. V. Zr. V.

Dr. H. Alataş R. Karadeniz Ş. R. Hatipoğlu

Mü. V. Ti. V.

F. Engin Dr. B. Uz

ler ancak vergi alacağıın tahsilinden sonra bakiye kaldığı takdirde bu kısım hakkında infaz olunur.

Gayrimenkullerin satışında bunların varlık vergisi mükellefiyeti ile ilişiği olmadığı alâkalı varidat dairesince tasdik edilmedikçe tapu daireleri tescil yapamaz. Yapılan tesciller hükümsüz sayılır.

6. *Müruruzaman*

MADDE 15. — Hükümet teklifinin 15 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

7. *Meriyet maddeleri*

MADDE 16. — Hükümet teklifinin 16 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

MADDE 17. — Hükümet teklifinin 17 nci maddesi aynen kabul edilmiştir.

